

# Toeristisch-recreatieve monitor Regio Arnhem-Nijmegen



Rapportage in opdracht van  
Regionaal Bureau voor Toerisme KAN

24 november 2005

Projectnummer  
T13.5.013



Dit onderzoek is verricht door  
**ZKA Consultants & Planners**  
Postbus 4833, 4803 EV Breda  
tel.: 076-5658877, [www.zka.nl](http://www.zka.nl)



Dit onderzoek is mede gefinancierd door  
de Europese Gemeenschap,  
het Europees Fonds voor  
Regionale Ontwikkeling

## **Inhoudsopgave**

<b>RÉSUMÉ</b>	<b>1</b>
<b>1. INLEIDING</b>	<b>3</b>
1.1. Aanleiding	3
1.2. Doel en streefbeeld	3
1.3. Aanpak op hoofdlijnen en verrichte werkzaamheden	3
1.4. Leeswijzer	4
1.5. Begeleiding onderzoek	5
<b>2. TOELICHTING ONDERZOEK</b>	<b>6</b>
2.1. Inleiding	6
2.2. Afbakening	6
2.2.1. Regionale afbakening	6
2.2.2. Afbakening toerisme	7
2.3. Methodiek	8
2.3.1. Bedrijfsenquête	8
2.3.2. Consumentenonderzoek	10
2.3.3. Deskresearch	12
<b>3. TOERISTISCH-RECREATIEF AANBOD</b>	<b>13</b>
3.1. Inleiding	13
3.2. Verblijfstoeristisch aanbod	13
3.2.1. Hotels	13
3.2.2. Campings	14
3.2.3. Bungalowparken	14
3.2.4. Groepsaccommodaties	15
3.2.5. Jachthavens	15
3.3. Dagtoeristisch aanbod	16
3.3.1. Attracties)	16
3.3.2. Musea en bezienswaardigheden	16
3.3.3. Evenementen	16
3.3.4. Rondvaarten	17
3.3.5. Golf	17
3.4. Zakelijk aanbod	18
<b>4. BEKENDHEID EN IMAGO</b>	<b>19</b>
4.1. Inleiding	19
4.2. Bekendheid	19
4.3. Imago	20
4.4. Aantrekkelijkheid regio	21

<b>5.</b>	<b>OMVANG BEZOEK</b>	<b>23</b>
5.1.	Inleiding	23
5.2.	Verblijfstoeristisch bezoek	23
5.2.1.	Hotels	23
5.2.2.	Campings	24
5.2.3.	Bungalows	24
5.2.4.	Groepsaccommodaties	24
5.2.5.	Jachthavens	25
5.2.6.	Totaal aantal overnachtingen	25
5.2.7.	Herkomst verblijfstoeristen	26
5.3.	Dagtoeristisch bezoek	27
5.3.1.	Attracties	27
5.3.2.	Musea en bezienswaardigheden	27
5.3.3.	Evenementen	27
5.3.4.	Rondvaarten	28
5.3.5.	Golf	28
5.3.6.	Routegebonden buitenrecreatie	28
5.3.7.	Recreatief winkelen	29
5.3.8.	Totale dagbezoek	30
5.3.9.	Herkomst dagtoeristen	30
5.4.	Zakelijk bezoek	31
5.5.	Marktaandeel regio Arnhem-Nijmegen	31
<b>6.</b>	<b>PROFIEL VERBLIJFSTOERIST</b>	<b>33</b>
6.1.	Inleiding	33
6.2.	Kenmerken verblijfstoeristen	33
6.3.	Keuzeproces	33
6.4.	Bezoekgedrag	36
6.5.	Waardering	40
<b>7.</b>	<b>PROFIEL DAGTOERIST</b>	<b>42</b>
7.1.	Inleiding	42
7.2.	Kenmerken dagtoeristen	42
7.3.	Keuzeproces	42
7.4.	Bezoekgedrag	44
7.5.	Waardering	49
<b>8.</b>	<b>PROFIEL NIET-BEZOEKERS</b>	<b>51</b>
8.1.	Inleiding	51
8.2.	Kenmerken dagtoeristen	51
8.3.	Reden niet-bezoek	51
8.4.	Intentie toekomstig bezoek	51
8.5.	Concurrerende bestemmingen	52

<b>9.</b>	<b>ECONOMISCHE BETEKENIS TOERISME EN RECREATIE</b>	<b>53</b>
9.1.	Inleiding	53
9.2.	Economische betekenis	53
9.3.	Economische betekenis naar categorie	54
	9.3.1. Verblifstoerisme	54
	9.3.2. Dagtoerisme	55
9.4.	Economische betekenis naar regio	55

## RÉSUMÉ

### Inleiding

In opdracht van het Knooppunt Arnhem-Nijmegen (KAN) en het Regionaal Bureau voor Toerisme KAN (RBT KAN) heeft **ZKA Consultants & Planners** een nieuwe "Toeristisch-recreatieve monitor KAN-gebied" opgesteld.

Primair doel van deze monitor is inzicht te verkrijgen in het profiel van de bezoekers van de regio Arnhem-Nijmegen en in de economische betekenis van de toeristisch-recreatieve sector in de regio.

Onderstaand zijn de belangrijkste resultaten van het onderzoek samengevat.

### **Arnhem en Nijmegen hebben de hoogste naamsbekendheid**

Arnhem en Nijmegen zijn de bekendste deelregio's in het KAN-gebied. Beide steden zijn bij ruim 95% van de Nederlandse en Duitse bezoekers en ook bij meer dan 95% van de Nederlandse niet-bezoekers bekend. De Betuwe en het Land van Maas en Waal zijn ook zeer bekend onder Nederlanders.

### **De regio wordt met name gezien als mooi en sfeervol/gezellig**

Het sterkste kenmerk van de regio Arnhem-Nijmegen is de mooie omgeving (de natuur en het landschap). Ongeveer 94% van de Nederlandse bezoekers en 80% van de niet-bezoekers vindt dit kenmerk (helemaal) van toepassing op het KAN-gebied. Andere sterke punten van de regio zijn: sfeervol/gezellig, veel te zien en te doen, historisch en goed bereikbaar.

### **Omvang bezoek: 1,3 miljoen overnachtingen en 23 miljoen dagbezoeken**

In 2004 vonden in de regio Arnhem-Nijmegen circa 1,3 miljoen overnachtingen plaats. Hiervan vond ruim 60% plaats in hotels en een kleine 20% op campings. De Veluwezoom en het Rijk van Nijmegen zijn de belangrijkste deelregio's op verblijfstoeristisch gebied met samen ruim 40% van de (toeristische) overnachtingen in het KAN-gebied.

Met bijna 1,3 miljoen overnachtingen realiseert de regio Arnhem-Nijmegen een marktaandeel van 14% binnen Gelderland. Het marktaandeel is relatief groot op gebied van hotelovernachtingen (33,4%).

Van de ruim 23 miljoen dagbezoeken aan de regio kan bijna de helft worden getypeerd als recreatief winkelen en bijna 30% als routegebonden buitenrecreatie (wandelen, fietsen, etc). Bijna de helft van de dagtochten vindt plaats in Arnhem. Ook Nijmegen scoort hoog met een aandeel van 24%.

### **Herkomst: verblijfstoeristen uit het westen en dagbezoekers uit het oosten**

Van de verblijfsgasten komt volgens de toeristisch-recreatieve bedrijven een kleine 15% uit het buitenland (m.n. uit Duitsland). Uit het consumentenonderzoek blijkt dat de Nederlandse verblijfstoeristen veelal uit Zuid-Holland (26,7%) en Noord-Holland (18,4%) afkomstig is. De Nederlandse dagbezoekers komen daarentegen meer uit de eigen provincie (22,8% van de bezoekers komt uit Gelderland) en de aangrenzende buurprovincies Noord-Brabant (17,3%) en Overijssel (8,8%). Dit is conform het beeld uit eerder onderzoek (1998).

### **Leeftijd Nederlandse bezoekers stabiel**

De ondervraagde Nederlandse bezoekers zijn gemiddeld 45 jaar oud. Dit is één jaar ouder dan de gemiddelde leeftijd van de respondenten in het vorige onderzoek (1998). De Duitse respondenten zijn gemiddeld ruim 30 jaar.

Dit is beduidend jonger dan de gemiddelde leeftijd van de buitenlandse toeristen in het vorige onderzoek (gemiddeld 41 jaar).

#### **Internet belangrijke informatiebron...**

Zowel voor een (korte) vakantie als een dagtocht gebruiken veel bezoekers internet om informatie te vergaren over de regio Arnhem-Nijmegen. Voor een vakantie heeft 67% van de Nederlanders en 77% van de Duitsers internet geraadpleegd. Voor dagtochten liggen deze percentages iets lager (49% respectievelijk 67%).

#### **... en van belang in beslissingsproces**

Internet speelt ook een belangrijke rol in het beslissingsproces. Ongeveer één op de drie vakantiegangers geeft aan dat internet de meeste invloed heeft gehad op de keuze om de regio Arnhem-Nijmegen te bezoeken. Ook mond-tot-mond reclame blijkt zeer belangrijk. Voor dagtochten gaat men naast familie/kennissen en internet ook veelvuldig af op eigen (positieve) ervaringen met de regio.

#### **Bezoekers zijn zeer tevreden over hun laatste bezoek aan de regio...**

Zowel de verblijfsgasten als de dagbezoekers zijn in het algemeen zeer tevreden over hun laatste (korte) vakantie of laatste dagtocht in de regio Arnhem-Nijmegen. Men geeft het laatste bezoek aan de regio gemiddeld ongeveer een 8.

#### **... met name over de mooie natuur en omgeving**

Het meest tevreden zijn de bezoekers over de natuur en landschappelijke omgeving (dit aspect scoort ruim een 8). Het enige aspect dat zowel voor de laatste vakantie als de laatste dagtocht een lager cijfer dan een 7 krijgt van de Nederlandse bezoekers is de toegankelijkheid van de binnenstad (voor auto's en bussen). Ook de parkeergelegenheid vinden de bezoekers voor verbetering vatbaar.

#### **Toeristen geven gezamenlijk € 1,25 miljard uit**

De verblijfsgasten en dagbezoekers in de regio Arnhem-Nijmegen hebben in 2004 in totaal ongeveer € 1,25 miljard besteed. Deze bestedingen komen voor een groot deel terecht in de detailhandel (met name door het groot aantal bezoeken op gebied van recreatief winkelen/funshopping) en horeca.

Arnhem is qua economische betekenis de belangrijkste deelregio met bijna de helft van de bestedingen. Nijmegen is goed voor ruim een kwart van de bestedingen van toeristen en recreanten in het KAN-gebied. In de Veluwezoom en in het Rijk van Nijmegen komt bijna 10% van de toeristisch-recreatieve bestedingen terecht.

#### **... en scheppen daarmee werkgelegenheid voor 21.500-25.000 personen**

De werkgelegenheid die met deze bestedingen gepaard gaat bedraagt ongeveer 16.500 FTE. Doordat de werkgelegenheid in toerisme – naast fulltime banen – (grotendeels) uit parttime en seizoenswerk bestaat, komt dit overeen met 21.500-25.000 banen.

## 1. INLEIDING

### 1.1. Aanleiding

De toeristisch-recreatieve sector is een belangrijke, stuwende sector met groeipotentieel. Toerisme levert werkgelegenheid op en creëert een breder draagvlak voor voorzieningen. Ook heeft toerisme (grote) invloed op de bekendheid en het imago van een gebied. Kennis van de sector (omvang, bestedingen, bezoekersprofiel, waardering, etc) is dan ook van groot belang voor het nemen van beleidsmatige beslissingen en om de effectiviteit van middelen om de sector te stimuleren te evalueren. Monitoring van de sector levert het gewenste inzicht in de huidige stand van zaken en de ontwikkeling gedurende de tijd ("meten = weten").

Zeven jaar geleden (in 1998) is voor de eerste keer de "Toeristische monitor regio Arnhem-Nijmegen" uitgevoerd middels een grootschalig veldonderzoek onder 5.000 bezoekers aan de regio Arnhem-Nijmegen. In dit onderzoek is het "profiel" van de bezoekers uitgewerkt naar o.a. herkomst, bestedingen en waardering. Om inzicht te krijgen in de huidige stand van zaken hebben het Knooppunt Arnhem-Nijmegen (KAN) en het Regionaal Bureau voor Toerisme KAN (RBT KAN) aan **ZKA Consultants & Planners** opdracht gegeven voor een nieuwe "Toeristisch-recreatieve monitor KAN-gebied". Dit onderzoek is mede gefinancierd door de Europese Gemeenschap, het Europees Fonds voor de Regionale Ontwikkeling.

### 1.2. Doel en streefbeeld

Doel van deze monitor is inzicht te verkrijgen in het profiel van de toeristische en zakelijke bezoeker aan de regio Arnhem-Nijmegen (o.a. herkomst, bestedingen, naamsbekendheid en waardering), evenals inzicht in het profiel van de niet-bezoeker. Daarnaast is het de bedoeling om inzicht te geven in de economische betekenis van de toeristisch-recreatieve sector in de regio en het marktaandeel van de regio Arnhem-Nijmegen ten opzichte van Gelderland en heel Nederland te bepalen.

### 1.3. Aanpak op hoofdlijnen en verrichte werkzaamheden

Om te komen tot betrouwbare uitspraken over zowel "harde" kwantitatieve cijfers van de sector (capaciteiten, aantal overnachtingen/bezoekers, bestedingen, marktaandelen, etc) als het profiel van de bezoekers en meer kwalitatieve gegevens zoals het imago van het gebied, is een gecombineerde aanpak gehanteerd, bestaande uit:

- Onderzoek onder toeristische aanbieders (aanbodzijde markt) om – in combinatie met deskresearch – inzicht te geven in de complete omvang van de sector (aantal overnachtingen en bezoeken (inclusief buitenlandse), bestedingen, etc);
- Onderzoek onder – Nederlandse en Duitse – consumenten om een representatief beeld te krijgen van o.a. het "profiel" van de bezoekers en de niet-bezoekers van de regio (o.a. herkomst, gedrag, imago, waardering en bestedingsprofiel op persoonsniveau).

De monitor uit 1998 was uitsluitend gebaseerd op consumentenonderzoek. Vanwege de verandering van methodiek zijn niet alle resultaten van beide onderzoeken vergelijkbaar. Deze rapportage is derhalve toegespitst op de huidige stand van zaken.

Ten behoeve van deze studie zijn de volgende werkzaamheden verricht:

- Startbespreking;
- Operationalisering/afbakening onderzoek;
- Opstellen vragenlijsten consumentenonderzoek en bedrijfsenquêtes;
- Inventarisatie en indeling databestanden aanbod (o.a. KvK, VVV, RBT KAN, ANWB);
- Steekproeftrekking;
- Bedrijfsenquête;
- Online onderzoek bezoekers en niet-bezoekers
- Dataverwerking en analyses resultaten;
- Deskresearch;
- Modelmatige doorrekening economische betekenis;
- Rapportage en toelichting.

#### 1.4. Leeswijzer

Deze rapportage is als volgt opgebouwd:

- Eerst is een nadere toelichting op het onderzoek gegeven. Hierbij is ingegaan op de afbakening en indeling van het studieonderwerp. Tevens is de methodiek beschreven (hoofdstuk 2);
- Daarna is een beeld geschetst van het toeristisch-recreatief aanbod in de regio (hoofdstuk 3);
- Aansluitend is ingegaan op de bekendheid en het imago van de regio (hoofdstuk 4);
- Vervolgens is de omvang van het toeristisch-recreatief bezoek aan de regio geanalyseerd. In dit hoofdstuk is tevens aandacht besteed aan het marktaandeel van de regio ten opzichte van Gelderland en Nederland (hoofdstuk 5);
- Daarna is het profiel van de bezoekers en niet-bezoekers beschreven (kenmerken, bezoekgedrag, bezoekmotief, waardering, etc). Hierbij komen eerst de verblijfstoeristen aan bod (hoofdstuk 6). Daarna is gekeken naar de dagtoeristen (hoofdstuk 7) en ten slot is kort ingegaan op de niet-bezoekers (hoofdstuk 8);
- Tot slot is ingegaan op de economische betekenis van toerisme en recreatie in de regio uitgedrukt in bestedingen en werkgelegenheid (hoofdstuk 9).

De vragenlijsten en tabellen van het veldwerk zijn in een apart tabellenboek opgenomen.

### 1.5. Begeleiding onderzoek

Opdrachtgever voor deze studie is het Regionaal Bureau voor Toerisme KAN. Het onderzoek is begeleid door een werkgroep bestaande uit:

- Regionaal Bureau voor Toerisme KAN (RBT KAN), Jurriaan de Mol;
- Knooppunt Arnhem-Nijmegen, Leon Busschops;
- Knooppunt Arnhem-Nijmegen, Carol van Eert;
- Kamer van Koophandel voor Centraal Gelderland, Rineke van Wieringen;
- Kamer van Koophandel voor Centraal Gelderland, Marion Hendriks;
- Provincie Gelderland, Dominique Binkhorst;
- Provincie Gelderland, Sandra ten Wolde;
- Recreatieoord De Panoven, Erna Kruitwagen;
- Kröller Müller Museum, Rinus Vonhof.

## 2. TOELICHTING ONDERZOEK

### 2.1. Inleiding

In dit hoofdstuk is een nadere toelichting op het onderzoek gegeven. Hierbij is gestart met de afbakening en indeling van het onderzoeksobject (2.1.). Vervolgens is ingegaan op de gehanteerde methodiek (2.2.).

### 2.2. Afbakening

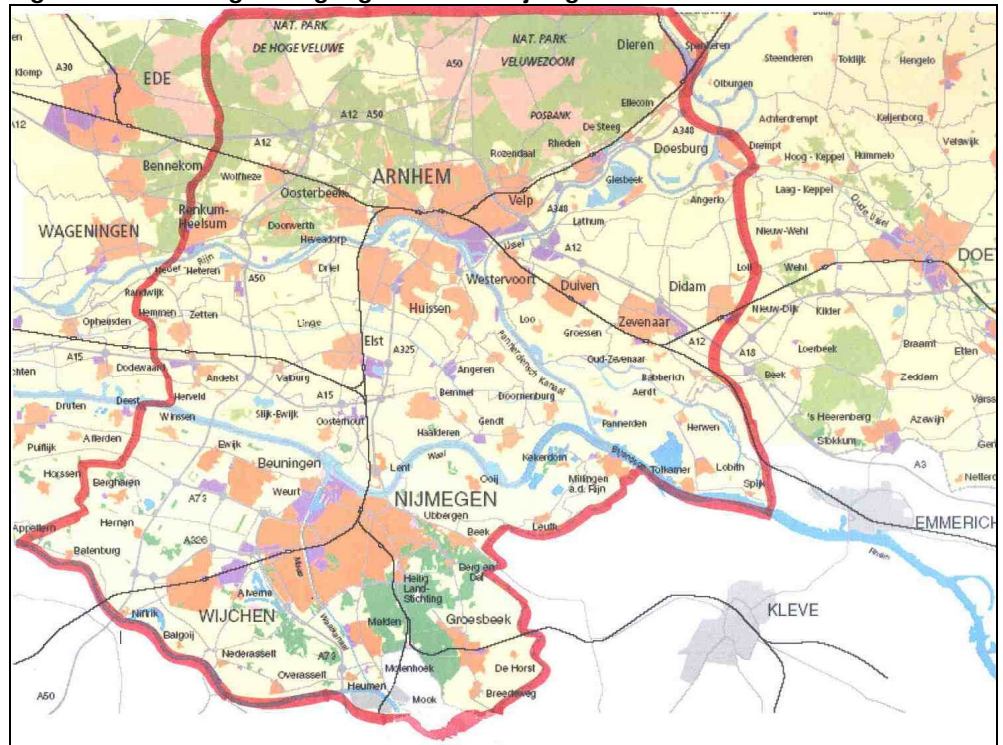
#### **Basisjaar is 2004**

Basisjaar voor deze studie is 2004. Bij het veldwerk onder bedrijven in de loop van 2005 zijn immers nog geen bedrijfsgegevens voor het hele jaar 2005 voorhanden. Cijfers voor Gelderland en Nederland die betrekking hebben op 2005 worden ook pas in de loop van 2006 – naar verwachting aan het eind van de zomer – gepubliceerd. De marktaandeelen hebben dan ook betrekking op 2004.

#### 2.2.1. Regionale afbakening

De regio Arnhem-Nijmegen bestond eind 2004 – het basisjaar voor deze studie – uit 21 gemeenten<sup>1</sup>. Op onderstaande kaart is door middel van een rode lijn de begrenzing van de regio aangegeven.

**Figuur 2.1. Begrenzing regio Arnhem-Nijmegen**



<sup>1</sup> Deze indeling betreft een bestuurlijke samenwerking. Het is mogelijk dat de regio Arnhem-Nijmegen op termijn veranderd door bijvoorbeeld herindeling van gemeenten.

Op toeristisch gebied wordt de regio Arnhem-Nijmegen doorgaans ingedeeld in zeven deelregio's (die elkaar deels overlappen). Voor dit onderzoek is de deelregio Rijk van Nijmegen opgesplitst in Nijmegen en het Rijk van Nijmegen (excl. Nijmegen). Aldus is de regio Arnhem-Nijmegen ingedeeld in acht deelregio's. In tabel 2.1. is aangegeven welke gemeenten tot welke deelregio behoren.

**Tabel 2.1. Deelregio's in de regio Arnhem-Nijmegen**

Deelregio	Gemeenten
Arnhem	Arnhem (incl. Nationaal Park de Hoge Veluwe)
Betuwe	Lingewaard, Overbetuwe
Gelderse Poort	Millingen aan de Rijn, Rijnwaarden
Land van Maas en Waal	Beuningen, Wijchen
Liemers	Angerlo <sup>2</sup> , Didam, Doesburg, Duiven, Rijnwaarden, Westervoort, Zevenaar
Nijmegen	Nijmegen
Rijk van Nijmegen	Beuningen, Groesbeek, Heumen, Mook en Middelaar, Ubbergen, Wijchen
Veluwezoom	Renkum, Rheden, Rozendaal

**Overlap van deelregio's zorgt dat som der delen kan afwijken van totaal**

Zoals uit bovenstaande tabel kan worden afgelezen worden een aantal gemeenten in dit onderzoek tot meer dan één deelregio gerekend. In de tabellen met bovenstaande deelregio's in de verdere hoofdstukken tellen deze acht deelregio's dus op tot meer dan het totaal van de regio Arnhem-Nijmegen. Als in de tabellen wordt gesproken van het totaal heeft dit betrekking op het totaal van de regio Arnhem-Nijmegen en niet op de som van de acht deelregio's.

*2.2.2. Afbakening toerisme*

In de monitor zijn zowel verblijfstoerisme, dagtoerisme als zakelijk bezoek meegenomen, aangezien dit de drie segmenten zijn waar de focus van het RBT KAN op ligt. De afbakening en categoriale indeling van toerisme voor dit onderzoek is gebaseerd op een verkenning van het aanbod, rekening houdend met gangbare afbakeningen en definities (o.a. CBS, NBTC).

**Categoriale indeling toeristisch-recreatieve sector**

In deze monitor zijn (vooral voor het aanbodonderzoek) de volgende toeristisch-recreatieve categorieën onderscheiden:

*Verblijfstoerisme<sup>3</sup>:*

1. Hotels/pensions/B&B standaard (0-2 sterren);
2. Hotels middenklasse en luxe (3-5 sterren);
3. Bungalows (inclusief appartementen)
4. Campings vaste plaatsen (seizoen- en jaarplaatsen)
5. Campings toeristische plaatsen
6. Groepsaccommodaties
7. Watersport passanten (jachthavens)
8. Watersport vast (jachthavens)

<sup>2</sup> De gemeente Angerlo is op 1 januari 2005 samengegaan met de gemeente Zevenaar. In deze studie is Angerlo echter nog als zelfstandige gemeente beschouwd.

<sup>3</sup> Voor hotels/pensions/B&B is een ondergrens van 5 slaapplekken gehanteerd. Voor de andere accommodaties is de ondergrens 20 slaapplekken. Dit is conform de afbakening van het CBS.

#### *Dagtoerisme<sup>4</sup>:*

9. Attracties (inclusief dierentuinen)
10. Musea en bezienswaardigheden
11. Evenementen
12. Rondvaarten
13. Golf
14. Routegebonden buitenrecreatie (wandelen, fietsen, etc)
15. Recreatief winkelen

#### *Zakelijk bezoek:*

16. Markt voor (semi-)zakelijke bijeenkomsten (MICE: meetings, incentives, conventions, events).

### **Definities consumentenonderzoek**

In het consumentenonderzoek zijn de begrippen vakantie/kort verblijf en dagtocht als volgt gedefinieerd:

- Met een **vakantie/kort verblijf** bedoelen we een verblijf buiten de eigen woning voor ontspanning, plezier of zaken (bijv. zakenreis, cursus, congres) voor tenminste één overnachting (bijv. in een hotel, op een camping, in een bungalowpark). Verblijven in een eigen accommodatie, zoals een tweede woning, (sta-)caravan of boot met vaste ligplaats tellen niet mee. Een verblijf bij familie, vrienden of kennissen in Nederland telt niet mee als vakantie/kort verblijf, tenzij de bewoners gedurende de gehele periode of de meeste dagen afwezig waren;
- Met een **dagtocht** bedoelen we een (toeristische) dagtocht van minimaal 2 uur zonder overnachting. Voorbeelden van een dagtocht zijn: bezoek attractie, museumbezoek, bezoek evenement, stadsbezoek, wandelen of fietsen in de natuur. Ook het bezoek aan een congres, seminar, zakelijke beurs of andere externe zakelijke bijeenkomst (bijvoorbeeld beroepsmatige cursus, incentive-uitje, etc) tellen als dagtocht (voor zover hier geen overnachting aan gekoppeld wordt). We bedoelen niet een bezoek aan familie/kennissen of het bezoek aan een sportwedstrijd of sportvereniging.

### 2.3. Methodiek

Om de gewenste informatie inzichtelijk te krijgen zijn in dit onderzoek drie methodieken voor de verzameling van de data gehanteerd:

- Bedrijfsenquête onder toeristische aanbieders (2.3.1.);
- Consumentenonderzoek (2.3.2.);
- Deskresearch (2.3.3.).

#### 2.3.1. *Bedrijfsenquête*

Voor het inzichtelijk maken van de bezoekersaantallen en overnachtingen en omzetten/bestedingen, etc, alsmede het aanvullen en verifiëren van het niveau en de capaciteit, zijn interviews verricht onder toeristisch-recreatieve aanbieders in de regio.

---

<sup>4</sup> Voor de attracties en evenementen (met minimaal een bovenregionale betekenis) is een ondergrens van 25.000 bezoeken per jaar gehanteerd. Voor de andere categorieën bedraagt de ondergrens 10.000 bezoeken per jaar.

### Methodiek

Gestart is met een indeling van het toeristisch aanbod naar bovenstaande categorieën. Vervolgens zijn de vragenlijsten<sup>5</sup> per e-mail – of indien het e-mailadres onbekend was, per post – verzonden naar alle bedrijven in de populatie. Om het draagvlak bij de ondernemers voor het onderzoek te bevorderen is deze vragenlijst vergezeld gegaan door een aanbevelingsbrief namens de opdrachtgever die het belang van het onderzoek onderstreept. Vervolgens zijn de bedrijven nagebeld totdat de streefrespons was gerealiseerd.

Bij de bedrijfsenquête zijn de volgende categorieën meegenomen:

- Hotels;
- Campings;
- Bungalows;
- Groepsaccommodaties;
- Jachthavens;
- Attracties;
- Rondvaarten;
- Musea en bezienswaardigheden;
- Zaalaccommodaties.

### Respons: ruim 50% bedrijven meegewerkt

In totaal is een respons van ruim 50% gerealiseerd binnen de onderzoekspopulatie<sup>6</sup>. In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de respons uitgesplitst naar de verschillende categorieën.

**Tabel 2.2. Overzicht respons bedrijfsenquête**

Categorie	Populatie	Gerealiseerd	Respons
Hotels	91	39	43%
Campings	49	27	55%
Bungalows	13	9	64%
Groepsaccommodaties	13	6	46%
Jachthavens	3	1	33%
Attracties	7	5	71%
Rondvaarten	4	4	100%
Musea en bezienswaardigheden	26	23	88%
Zaalaccommodaties	70	31	44%
Totaal	276	145	52%

Deze respons van ruim 50% van de bedrijven kan als zeer hoog worden aangemerkt. Veelal wordt in onderzoeken een respons van 20-30% al als hoog bestempeld. Deze hoge respons is mede te danken aan de vooraankondigingsbrief en de medewerking en betrokkenheid van het RBT KAN. Wij zijn deze organisatie alsmede alle toeristische bedrijven die in het onderzoek hebben gedeelgenomen zeer erkentelijk voor hun medewerking.

<sup>5</sup> De gehanteerde vragenlijsten zijn opgenomen in een separaat bijlagenrapport.

<sup>6</sup> In de beginfase van dit onderzoek is het onderwerp afgebakend waarbij tevens afspraken zijn gemaakt over ondergrenzen per categorie (gebaseerd op capaciteit of bezoekersaantal), zie ook paragraaf 2.2. De onderzoekspopulatie bestaat uit alle bedrijven uit de gehele populatie die binnen de afbakening vallen en boven deze ondergrens uitkomen. Van de circa 385 bedrijven die aanvankelijk zijn benaderd, bleken er ruim 275 tot de onderzoekspopulatie te behoren.

### 2.3.2. Consumentenonderzoek

#### Doelgroep

De doelgroep voor dit onderzoek bestaat uit 2.000 Nederlanders en 200 Duitsers (uit NordRhein-Westfalen) die in 2004 de regio Arnhem-Nijmegen hebben bezocht voor een vakantie/kort verblijf en/of een dagtocht.

Naast deze bezoekers zijn ook 500 Nederlandse niet-bezoekers van de regio ondervraagd. Daarbij hebben wij ons beperkt tot personen die nog nooit voor een vakantie of dagtocht in de regio zijn geweest, maar die in 2004 wel elders in Nederland een vakantie/verblijf hebben doorgebracht of een dagtocht hebben gemaakt.

#### Veldwerkmethode

Dit onderzoek is online uitgevoerd door INTERVIEW ♦NSS door middel van Panel-based Web-interviewing. Hierbij zijn voor de Nederlanders<sup>7</sup> twee fases te onderscheiden:

- Een screeningsonderzoek (Prescreening);
- Een hoofdonderzoek.

De doelgroep voor het onderzoek bestond hoofdzakelijk uit bezoekers van de KAN-regio. Om vast te stellen of men in 2004 een vakantie/verblijf heeft doorgebracht en/of een dagtocht heeft gemaakt in de regio Arnhem-Nijmegen, is onder een zeer ruime steekproef (n=11.261) uit de E-base (bestaande uit circa 60.000 huishoudens) een beknopte screeningsvragenlijst voorgelegd. Hierbij is ter ondersteuning de regio Arnhem-Nijmegen afgebakend met behulp van een plattegrondje.

Vervolgens is in de tweede fase aan de respondenten die binnen de gestelde criteria vielen een uitgebreide vragenlijst per e-mail toegestuurd. Bij het opstellen van de vragenlijst is de vragenlijst van de nulmeting als uitgangspunt gehanteerd. De vragenlijst is met de opdrachtgevers besproken en is online getest door de opdrachtgever.

#### Resultaten prescreening<sup>8</sup>

In tabel 2.3. en 2.4. staan de belangrijkste resultaten van de prescreening samengevat.

**Tabel 2.3. Resultaten Prescreening Nederland**

	Regio Arnhem-Nijmegen ooit bezocht	Aandeel hiervan dat de regio in 2004 heeft bezocht
Vakantie/kort verblijf	47%	25%
Dagtocht (excl. verblijf in 2004)	64%	33%

Van de Nederlandse bevolking heeft 47% ooit wel eens een vakantie of kort verblijf doorgebracht in de regio Arnhem-Nijmegen. Dit aandeel is hoger in het westen van Nederland (ruim 50%) en neemt toe met de leeftijd en het opleidingsniveau.

Van deze vakantiegangers is 25% (ook) in 2004 in deze regio geweest. Dit impliceert dat van de 12,7 miljoen Nederlanders van 18 jaar en ouder er circa 1,5 miljoen in 2004 in het KAN-gebied zouden zijn geweest voor een vakantie/kort verblijf<sup>9</sup>.

<sup>7</sup> Voor de Duitse respondenten vielen de screening en het hoofdonderzoek samen. Indien men niet tot de doelgroep (bezoeker regio Arnhem-Nijmegen) behoorde is het onderzoek beëindigd.

<sup>8</sup> De uitkomsten van de prescreening zijn herwogen naar de Nederlandse bevolking (18+) op geslacht, leeftijd en opleidingsniveau.

<sup>9</sup> 12,7 miljoen x 47,2% x 24,7% = 1,5 miljoen.

De meeste Nederlandse vakantiegangers in de regio in 2004 zijn afkomstig uit de provincies Zuid-Holland (26,7%), Noord-Holland (18,4%), Gelderland (12,3%) en Noord-Brabant (11,3%).

Van de Nederlandse bevolking (exclusief diegenen die in 2004 in de regio Arnhem-Nijmegen een vakantie hebben doorgebracht = 12%) heeft 64% ooit wel eens een dagtocht gemaakt in de regio Arnhem-Nijmegen. Ook dit percentage neemt toe met de leeftijd en het opleidingsniveau. Met name uit de provincies Gelderland (82,7%), Overijssel (72,0%) en Noord-Brabant (66,9%) heeft een groot deel van de bevolking al eens een dagtocht naar de regio Arnhem-Nijmegen gemaakt.

Van deze dagbezoekers is 33% (ook) in 2004 in deze regio geweest. Dat impliceert dat van de 12,7 miljoen Nederlanders van 18 jaar en ouder er naar schatting 2,3 miljoen in 2004 een dagtocht hebben gemaakt in/naar de regio Arnhem-Nijmegen<sup>10</sup>. De meeste Nederlandse dagbezoekers in de regio in 2004 zijn afkomstig uit de provincies Gelderland (22,8%), Noord-Brabant (17,3%), Zuid-Holland (14,6%) en Noord-Holland (13,0%).

**Tabel 2.4. Resultaten Prescreening Duitsland**

	Kan regio ooit bezocht	Aandeel hiervan dat de regio in 2004 heeft bezocht
Vakantie/kort verblijf	28%	30%
Dagtocht (excl. verblijf in 2004)	31%	21%

Van de Duitse bevolking in NordRhein-Westfalen heeft 28% ooit wel eens een vakantie of kort verblijf doorgebracht in de regio Arnhem-Nijmegen. Van deze vakantiegangers is 30% (ook) in 2004 in deze regio geweest voor een vakantie. Dit impliceert dat van de 14,7 miljoen inwoners van 18 jaar en ouder er circa 1,2 miljoen in 2004 in het KAN-gebied zouden zijn geweest voor een vakantie/kort verblijf<sup>11</sup>.

Van de Duitse bevolking uit NordRhein-Westfalen (exclusief diegenen die in 2004 in de regio Arnhem-Nijmegen een vakantie hebben doorgebracht = 8%) heeft 31% ooit wel eens een dagtocht gemaakt in de regio Arnhem-Nijmegen. Van deze dagtochtjesmensen is 21% (ook) in 2004 in deze regio geweest. Dat impliceert dat van de 14,7 miljoen mensen van 18 jaar en ouder er naar schatting bijna 0,9 miljoen in 2004 een dagtocht hebben gemaakt in het KAN-gebied<sup>12</sup>.

### Respons hoofdonderzoek

In Nederland zijn in het hoofdonderzoek in totaal 2.620 respondenten online ondervraagd, dat wil zeggen 2.620 mensen hebben de hoofdvragenlijst volledig ingevuld. In Duitsland zijn 200 respondenten online ondervraagd. In tabel 2.5. is weergegeven hoe deze aantallen zijn opgebouwd.

**Tabel 2.5. Respons naar doelgroep (in absolute aantallen)**

	Nederlanders	Duitsers	Totaal
Vakantiegangers	788	119	907
Dagbezoekers	1.253	81	1.334
Niet-bezoekers	579	-	579
Totaal	2.620	200	2.820

<sup>10</sup> 12,7 miljoen x 88,3% (niet op vakantie in 2004) x 63,6% x 32,7% = 2,3 miljoen.

<sup>11</sup> 14,7 miljoen x 28% x 30% = 1,2 miljoen.

<sup>12</sup> 14,7 miljoen x 92% (niet op vakantie in 2004) x 31% x 21% = 0,9 miljoen.

### 2.3.3. Deskresearch

Voor deze monitor is gebruik gemaakt van deskresearch om het toeristisch-recreatieve aanbod te inventariseren. Hiervoor is naast de databestanden van het RBT KAN en de Kamer van Koophandel ook gebruik gemaakt van gegevens van de ANWB, VVV, Recron, etc.

Daarnaast is deskresearch verricht om de dagtoeristische activiteiten die niet via de bedrijfsenquête en het bezoekersonderzoek inzichtelijk zijn gemaakt (evenementen, etc) in kaart te brengen.

Tevens is gebruik gemaakt van deskresearch voor de bepaling van de parameters (bestedingen<sup>13</sup>, arbeidscoëfficiënten, etc) voor de berekening van de economische betekenis. Ook voor het bepalen van de marktaandelen van de regio Arnhem-Nijmegen ten opzichte van Gelderland en Nederland zijn externe bronnen bestudeerd (m.n. CBS).

---

<sup>13</sup> De bestedingsprofielen zijn gebaseerd op de resultaten van de enquêtes en het bezoekersonderzoek in combinatie met aanvullend deskresearch (o.a. tarievenonderzoek).

### 3. TOERISTISCH-RECREATIEF AANBOD

#### 3.1. Inleiding

In dit hoofdstuk is een beeld geschetst van het toeristisch-recreatief aanbod in de regio Arnhem-Nijmegen. Hierbij is eerst ingegaan op het verblijfstoeristisch aanbod (3.2.) en vervolgens op het dagtoeristisch aanbod (3.3.). Tot slot is ingegaan op het zakelijk aanbod (3.4.).

#### **Overlap van deelregio's zorgt dat som der delen kan afwijken van totaal**

Aangezien verschillende gemeenten tot meerdere regio's kunnen behoren (zie ook hoofdstuk 2), kan het totaal aanbod van de acht deelregio's in de tabellen in dit hoofdstuk groter zijn dan het totale aanbod in de regio Arnhem-Nijmegen.

#### 3.2. Verblijfstoeristisch aanbod

In deze paragraaf wordt het verblijfstoeristisch aanbod in de regio Arnhem-Nijmegen behandeld. Hierbij is een nadere indeling gemaakt naar de volgende categorieën:

- Hotels (3.2.1.);
- Campings (3.2.2.);
- Bungalows (3.2.3.);
- Groepsaccommodaties (3.2.4.);
- Jachthavens (3.2.5.).

Het aanbod – aantallen bedrijven en capaciteiten – is geïventariseerd op basis van door het RBT KAN en de Kamer van Koophandel aangeleverde bestanden. Deze bestanden zijn gecontroleerd en aangevuld op basis van de enquêtes<sup>14</sup> (aangevuld met deskresearch).

##### 3.2.1. Hotels

Zoals aangegeven is de categorie hotels afgebakend als alle hotels, pensions en bed & breakfast accommodaties met minimaal 5 slaapplekken<sup>15</sup>. In tabel 3.1. is het aantal hotels in de regio weergegeven, uitgesplitst naar sterrenklasse. Hieruit kan worden afgelezen dat er circa 90 hotels, pensions en bed & breakfast accommodaties in de regio liggen. Ongeveer 45% van het aanbod betreft hotels met 3 of -4 sterren. De meeste hotels liggen in het Rijk van Nijmegen.

**Tabel 3.1. Aantal hotels naar sterrenklassen, regio Arnhem-Nijmegen 2004**

	0*	1*	2*	3*	4*	Totaal
Arnhem	5	0	1	6	4	16
Betuwe	8	1	0	2	0	11
De Gelderse Poort	2	0	0	2	0	4
Land van Maas en Waal	3	0	1	1	0	5
Liemers	4	1	0	3	0	8
Nijmegen	4	0	2	4	3	13
Rijk van Nijmegen	9	1	3	7	3	23
Veluwezoom	5	0	2	1	7	15
Totaal regio	37	3	8	24	17	89

<sup>14</sup> Met name om tot een compleet beeld van de capaciteiten van de verschillende type accommodaties te komen, zijn forse inspanningen verricht.

<sup>15</sup> Omdat veel bed & breakfast accommodaties over minder dan 5 slaapplekken beschikken, is slechts een beperkt deel van dit aanbod meegenomen in dit onderzoek.

De hotels hebben gezamenlijk circa 5.400 bedden (zie tabel 3.2.). Met name Arnhem en de Veluwezoom hebben hierin een groot aandeel met elk bijna 30% van het aantal bedden in de regio.

**Tabel 3.2. Aantal bedden naar sterrenklassen, regio Arnhem-Nijmegen 2004**

	0*	1*	2*	3*	4*	Totaal
Arnhem	226	0	11	750	524	1.511
Betuwe	62	9	0	105	0	176
De Gelderse Poort	16	0	0	94	0	110
Land van Maas en Waal	23	0	15	55	0	93
Liemers	87	17	0	200	0	304
Nijmegen	41	0	59	183	544	827
Rijk van Nijmegen	73	24	75	251	480	903
Veluwezoom	27	0	38	45	1.510	1.620
Totaal regio	532	50	183	1.592	3.058	5.415

Ongeveer 85% van het aantal slaapplekken is gevestigd in hotels met 3 of 4 sterren. Dit wordt veroorzaakt door een relatief grote schaalgrootte in vergelijking met het 0-2 sterrensegment.

### 3.2.2. Campings

De regio Arnhem-Nijmegen telt 46 campings met 5 standplaatsen of meer. In totaal hebben deze campings ongeveer 7.300 plaatsen/eenheden. In tabel 3.3. is het kampeeraanbod in de regio weergegeven waarbij een uitsplitsing van de capaciteit is gemaakt in vaste standplaatsen (zoals stacaravans), toeristische standplaatsen en trekkershutten. Uit deze tabel kan worden afgelezen dat de kampeercapaciteit voor ongeveer 68% bestaat uit vaste standplaatsen en voor ongeveer 32% uit toeristische eenheden.

**Tabel 3.3. Kampeeraanbod regio Arnhem-Nijmegen 2004**

	Aantal campings	Aantal vaste plaatsen	Aantal toeristische plaatsen	Overige eenheden	Totale capaciteit
Arnhem	3	198	232	5	435
Betuwe	7	855	365	6	1.228
De Gelderse Poort	4	413	161	2	576
Land van Maas en Waal	6	443	133	2	578
Liemers	12	2.601	553	15	3.169
Nijmegen	0	0	0	0	0
Rijk van Nijmegen	17	1.111	610	3	1.724
Veluwezoom	6	411	290	19	720
Totaal regio	46	5.179	2.087	50	7.316

De kampeercapaciteit is sterk geconcentreerd in de Liemers (44% van de totale capaciteit). Ongeveer 60% van de toeristische capaciteit ligt in de Liemers en Het Rijk van Nijmegen.

### 3.2.3. Bungalowparken

In tabel 3.4. is het aanbod aan bungalows en appartementen weergegeven van complexen met minimaal 20 slaapplekken. In totaal zijn er in de regio 15 aanbieders in deze sector gevestigd. In totaal hebben deze bedrijven circa 450 huises/appartementen met circa 1.900 slaapplekken.

**Tabel 3.4. Aanbod bungalows/appartementen regio Arnhem-Nijmegen 2004**

	Aantal bedrijven	Aantal eenheden	Aantal bedden
Arnhem	0	0	0
Betuwe	1	204	1.000
De Gelderse Poort	0	0	0
Land van Maas en Waal	2	25	120
Liemers	0	0	0
Nijmegen	1	11	44
Rijk van Nijmegen	9	157	645
Veluwezoom	2	74	220
Totaal regio	13	446	1.909

Het grootste aantal bedrijven ligt in de deelregio Rijk van Nijmegen. De grootste capaciteit wordt echter gevonden in de Betuwe.

### 3.2.4. Groepsaccommodaties

In de regio Arnhem-Nijmegen liggen 13 groepsaccommodaties met minimaal 20 slaapplekken. Deze logiesaccommodaties beschikken in totaal over circa 1.100 slaapplekken, waarvan 45% in het Rijk van Nijmegen.

**Tabel 3.5. Aanbod groepsaccommodaties regio Arnhem-Nijmegen 2004**

	Aantal bedrijven	Aantal bedden
Arnhem	2	221
Betuwe	0	0
De Gelderse Poort	1	40
Land van Maas en Waal	3	112
Liemers	1	140
Nijmegen	0	0
Rijk van Nijmegen	7	489
Veluwezoom	2	204
Totaal regio	13	1.094

### 3.2.5. Jachthavens

Volgens inventarisatie van de diverse bestanden telde de regio Arnhem-Nijmegen in 2004 drie jachthavens. Deze havens hebben in totaal ongeveer 700 ligplaatsen. Hiervan betreft ruim 95% vaste ligplaatsen. Overigens is het in de praktijk zeer gebruikelijk dat ook jachthavens met (bijna) uitsluitend vaste plaatsen passantenovernachtingen realiseren door passanten toe te laten op vaste ligplaatsen waarvan de ligplaathouder afwezig is.

**Tabel 3.6. Aanbod jachthavens regio Arnhem-Nijmegen 2004**

	Aantal jachthavens	Aantal vaste plaatsen	Aantal passantenplaatsen	Totaal aantal plaatsen
Arnhem	1	30	10	40
Betuwe	0	0	0	0
De Gelderse Poort	1	380	20	400
Land van Maas en Waal	0	0	0	0
Liemers	1	380	20	400
Nijmegen	0	0	0	0
Rijk van Nijmegen	1	260	0	260
Veluwezoom	0	0	0	0
Totaal regio	3	670	30	700

### 3.3. Dagtoeristisch aanbod

In deze paragraaf wordt het dagtoeristisch aanbod in de regio Arnhem-Nijmegen behandeld. Hierbij is een nadere indeling gemaakt naar de volgende categorieën:

- Attracties (3.3.1.);
- Musea en bezienswaardigheden (3.3.2.);
- Evenementen (3.3.3.);
- Rondvaarten (3.3.4.);
- Golf (3.3.5.).

#### 3.3.1. Attracties

De regio Arnhem-Nijmegen telt 7 attracties (inclusief dierentuinen en recreatieoorden) met minimaal 25.000 bezoekers per jaar. De grootste trekker hierbij is Burgers' Zoo in Arnhem. In hoofdstuk 5 zijn de bezoekersaantallen van deze attracties weergegeven.

**Tabel 3.7 Aanbod attracties regio Arnhem-Nijmegen**

	Aantal attracties
Arnhem	1
Betuwe	0
De Gelderse Poort	0
Land van Maas en Waal	0
Liemers	2
Nijmegen	2
Rijk van Nijmegen	1
Veluwezoom	1
Totaal regio	7

#### 3.3.2. Musea en bezienswaardigheden

De regio Arnhem-Nijmegen telt 26 musea en bezienswaardigheden met meer dan 10.000 bezoekers per jaar. In hoofdstuk 5 zijn de bezoekersaantallen van deze musea en bezienswaardigheden weergegeven.

**Tabel 3.8 Aanbod musea en bezienswaardigheden**

	Aantal musea/bezienswaardigheden
Arnhem	8
Betuwe	1
De Gelderse Poort	0
Land van Maas en Waal	2
Liemers	0
Nijmegen	7
Rijk van Nijmegen	7
Veluwezoom	3
Totaal regio	26

#### 3.3.3. Evenementen

Het aanbod aan evenementen met meer dan 25.000 bezoekers per jaar en met minimaal een bovenregionale betekenis is geïnventariseerd op basis van gegevens van het Gelders-Overijssels Bureau voor Toerisme (GOBT).

In totaal betreft het 9 evenementen in de regio Arnhem-Nijmegen. In hoofdstuk 5 is ingegaan op de bezoekersaantallen van deze evenementen.

**Tabel 3.9 Aanbod evenementen regio Arnhem-Nijmegen**

	Aantal evenementen
Arnhem	2
Betuwe	1
De Gelderse Poort	0
Land van Maas en Waal	0
Liemers	2
Nijmegen	3
Rijk van Nijmegen	0
Veluwezoom	1
<b>Totaal regio</b>	<b>9</b>

#### 3.3.4. Rondvaarten

In de regio Arnhem-Nijmegen zijn een viertal rondvaartbedrijven actief die meer dan 10.000 bezoekers per jaar trekken. Twee hiervan zijn gevestigd in Nijmegen.

**Tabel 3.10 Aanbod rondvaarten regio Arnhem-Nijmegen**

	Aantal bedrijven
Arnhem	0
Betuwe	0
De Gelderse Poort	2
Land van Maas en Waal	0
Liemers	1
Nijmegen	2
Rijk van Nijmegen	0
Veluwezoom	0
<b>Totaal regio</b>	<b>4</b>

#### 3.3.5. Golf

De regio Arnhem-Nijmegen telt 6 golfbanen. Zowel in Arnhem als in het Rijk van Nijmegen liggen er twee (in de gemeente Arnhem liggen twee 18-holes banen, in het Rijk van Nijmegen ligt een 18-holes en een 36-holes baan). In totaal beschikken de 6 banen over 126 holes. Het Rijk van Nijmegen is de deelregio met de meeste capaciteit in holes.

**Tabel 3.11 Aanbod golfbanen regio Arnhem-Nijmegen**

	Aantal golfbanen	Aantal holes
Arnhem	2	36
Betuwe	1	27
De Gelderse Poort	0	0
Land van Maas en Waal	1	18
Liemers	0	0
Nijmegen	0	0
Rijk van Nijmegen	2	54
Veluwezoom	1	9
<b>Totaal regio</b>	<b>6</b>	<b>126</b>

### 3.4. Zakelijk aanbod

Het aanbod op de markt voor (semi-)zakelijke bijeenkomsten – ook wel MICE-markt genoemd (naar Meetings, Incentives, Conventions and Events) – is geïnventariseerd op basis van gegevens van het convention bureau van het RBT KAN aangevuld met VVV Gidsen en accommodatieswijzers. Op basis van deze gegevens kan worden vastgesteld, dat de regio Arnhem-Nijmegen ongeveer 70 accommodaties voor zakelijke bijeenkomsten telt<sup>16</sup>. Deze accommodaties beschikken in totaal over een kleine 500 zalen.

**Tabel 3.12 Aanbod markt voor (semi-)zakelijke bijeenkomsten**

	Aantal accommodaties	Aantal zalen
Arnhem	13	80
Betuwe	9	38
De Gelderse Poort	0	0
Land van Maas en Waal	3	20
Liemers	11	39
Nijmegen	14	82
Rijk van Nijmegen	14	109
Veluwezoom	9	137
Totaal regio	70	485

<sup>16</sup> Tot deze accommodaties behoren hotels, congres-/conferentiecentra en vergadercentra, maar ook bijzondere accommodaties zoals musea, stadions, etc. Qua omvang bestaat er een grote diversiteit tussen deze accommodaties. Zowel in aantal zalen als in aantal stoelen (dat bovendien per accommodatie kan verschillen al naar gelang de gekozen opstelling (theater, carré, etc). Omdat het aantal stoelen niet van elke accommodatie voor dezelfde opstellingswijze bekend is, is in tabel 3.12 de capaciteit uitgedrukt in het aantal accommodaties en aantal zalen en niet in het aantal stoelen.

## 4. BEKENDHEID EN IMAGO

### 4.1. Inleiding

In dit hoofdstuk worden de bekendheid en het imago van de regio Arnhem-Nijmegen behandeld. Hierbij is eerst ingegaan op de bekendheid met de regio en vervolgens op de naamsbekendheid van de deelregio's (4.2.). Vervolgens is het imago van de regio bestudeerd (4.3.). Daarna is weergegeven hoe aantrekkelijk men de regio vindt voor een (korte) vakantie of een dagtocht (4.4.).

### 4.2. Bekendheid

#### Bekendheid met regio Arnhem-Nijmegen

Van de bezoekers die in 2004 een vakantie hebben doorgebracht of een dagtocht hebben gemaakt in de regio Arnhem-Nijmegen, is uiteraard iedereen minimaal een beetje met de regio bekend. Bij de Nederlanders die nog nooit in de regio zijn geweest voor een vakantie of dagtocht, kent 47,5% de regio niet of hooguit van naam. Deze onbekendheid is nog het grootst onder vrouwen (53% tegen 40% bij de mannen) en onder laagopgeleiden (56% tegen 38% bij hoogopgeleiden). Ruim 50% van deze groep kent de regio minimaal een beetje en heeft ook de vragen over de bekendheid van de regionamen, het imago en de aantrekkelijkheid van de KAN-regio beantwoord.

**Tabel 4.1. Bekendheid regio Arnhem-Nijmegen**

	Nederlanders			Duitsers	
	Verblijf	Dagtocht	Nooit-bezoeker	Verblijf	Dagtocht
Ken ik niet of hooguit van naam	0,0%	0,0%	47,5%	0,0%	0,0%
Ken ik een beetje	54,6%	55,6%	48,1%	52,1%	66,7%
Ben ik aardig vertrouwd mee	38,1%	30,1%	3,4%	47,1%	32,1%
Ik woon of werk zelf in die regio	7,3%	14,3%	1,0%	0,8%	1,2%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

#### Naamsbekendheid deelregio's

De deelregio's Arnhem, Nijmegen, Betuwe en Land van Maas en Waal zijn de bekendste deelregio's in het KAN-gebied. Arnhem en Nijmegen zijn bij meer dan 95% van de Nederlandse en Duitse bezoekers en de Nederlandse niet-bezoekers bekend. Het Land van Maas en Waal en de Betuwe zijn ook zeer bekend bij de Nederlanders (ook de nooit-bezoekers), maar zijn beduidend minder bekend bij de Duitse bezoekers van de regio. Opvallend is dat de naamsbekendheid van de Liemers en het Rijk van Nijmegen hoger is bij Duitse verblijfstoeristen dan bij Nederlandse verblijfstoeristen.

**Tabel 4.2. Percentage bekend met namen deelregio's**

	Nederlanders			Duitsers	
	Verblijf	Dagtocht	Nooit-bezoeker	Verblijf	Dagtocht
Arnhem	98,0%	98,8%	96,5%	99,2%	97,5%
Betuwe	97,4%	98,7%	97,3%	29,4%	22,2%
Gelderse Poort	43,2%	50,5%	18,2%	45,4%	40,7%
Land van Maas en Waal	94,2%	94,4%	89,2%	43,7%	33,3%
Liemers	15,3%	24,2%	3,4%	30,3%	17,3%
Nijmegen	97,3%	97,5%	95,4%	92,4%	98,8%
Rijk van Nijmegen	48,1%	46,5%	16,5%	57,1%	49,4%
Veluwezoom	75,0%	72,6%	48,6%	31,9%	22,2%

### 4.3. Imago

#### **Regio wordt met name gezien als mooi en sfeervol/gezellig**

Het sterkste kenmerk van deze regio is de mooie omgeving (de natuur en het landschap). Maar liefst 94% van de Nederlandse bezoekers vindt dat kenmerk (helemaal) van toepassing op het KAN-gebied. Ook bij de nooit-bezoekers heeft men dit beeld (80% vindt dit kenmerk (helemaal) van toepassing op de regio). Andere sterke punten van dit gebied zijn (door minimaal 80% van de Nederlandse bezoekers en minimaal 50% van de niet-bezoekers van toepassing geacht): sfeervol/gezellig, veel te zien en te doen, historisch en goed bereikbaar.

**Tabel 4.3. Percentage dat kenmerk (helemaal) van toepassing vindt**

	Verblijf	Nederlanders		Duitsers	
		Dagtocht	Nooit-bezoeker	Verblijf	Dagtocht
Mooie omgeving	94,2%	93,8%	80,2%	83,2%	75,3%
Sfeervol/gezellig	85,0%	83,2%	56,7%	83,2%	59,3%
Veel te zien/doen	82,2%	81,2%	56,9%	63,9%	67,9%
Historisch	80,6%	80,5%	64,4%	59,7%	54,3%
Goed bereikbaar	79,6%	83,5%	62,7%	73,1%	84,0%
Kunt er lekker eten en drinken	78,2%	71,9%	44,8%	69,7%	69,1%
Gastvrij	76,5%	64,2%	38,5%	76,5%	76,5%
Rustig	70,2%	61,3%	45,9%	58,8%	56,8%
Actief/sportief	60,6%	50,0%	31,8%	58,0%	44,4%
Bourgondisch	52,9%	45,9%	29,8%	74,8%	67,9%
Eigentijds	50,6%	45,0%	23,6%	63,0%	44,4%
Avontuurlijk	45,5%	37,5%	17,3%	34,5%	28,4%
Kindvriendelijk	43,5%	41,4%	19,4%	62,2%	67,9%
Veilig	41,4%	39,8%	25,5%	62,2%	51,9%
Goede prijs-kwaliteitverhouding	35,8%	28,3%	13,4%	52,1%	50,6%

De Duitse bezoekers vinden de kenmerken Bourgondisch, kindvriendelijk, veilig en goede prijs-kwaliteitverhouding meer (helemaal) van toepassing dan de Nederlandse bezoekers.

Het komt maar zelden voor dat bezoekers menen dat iets (helemaal) niet van toepassing is op het KAN-gebied. De kenmerken Bourgondisch (9% van de Nederlandse bezoekers) en avontuurlijk (8-14% van de Nederlandse en 18-26% van de Duitse bezoekers) vindt men het meest (helemaal) niet van toepassing.

Alhoewel het kenmerk "goede prijs-kwaliteitverhouding" het kenmerk is dat het minst (helemaal) van toepassing is, is 'slechts' 4% van de Nederlandse bezoekers van mening dat dit kenmerk (helemaal) niet op de regio van toepassing is. Bij de Duitse bezoekers is dit percentage overigens iets hoger (11% van de vakantiegangers en 7% van de dagbezoekers). Geconcludeerd kan worden dat de regio Arnhem-Nijmegen niet echt als (te) duur wordt gezien<sup>17</sup>.

Over het algemeen is het oordeel van de niet-bezoekers wat minder positief dan onder de bezoekers. Dat uit zich niet in hogere percentages '(helemaal) niet van toepassing', maar in duidelijk lagere percentages '(helemaal) van toepassing'.

<sup>17</sup> Ter vergelijking enkele resultaten van andere door ons bureau uitgevoerde onderzoeken (met weliswaar een iets andere vraagstelling) in Zuid-Holland en Brabant. Over 16 Zuid-Hollandse bestemmingen gezien is gemiddeld 29% van de Nederlanders en 23% van de Duitsers van mening dat het kenmerk "waar voor je geld/niet duur" niet van toepassing is. Voor verschillende Brabantse regio's is 4,6% (Kempen) tot 16,7% (Stadsregio Eindhoven) van de Nederlandse bezoekers (vakantiegangers) van de desbetreffende regio van mening dat het kenmerk "waar voor je geld/niet duur" (helemaal) niet van toepassing is op de regio (gemiddeld circa 10% over zeven Brabantse regio's).

#### 4.4. Aantrekkelijkheid regio

##### KAN-regio is aantrekkelijk voor een vakantie/kort verblijf ...

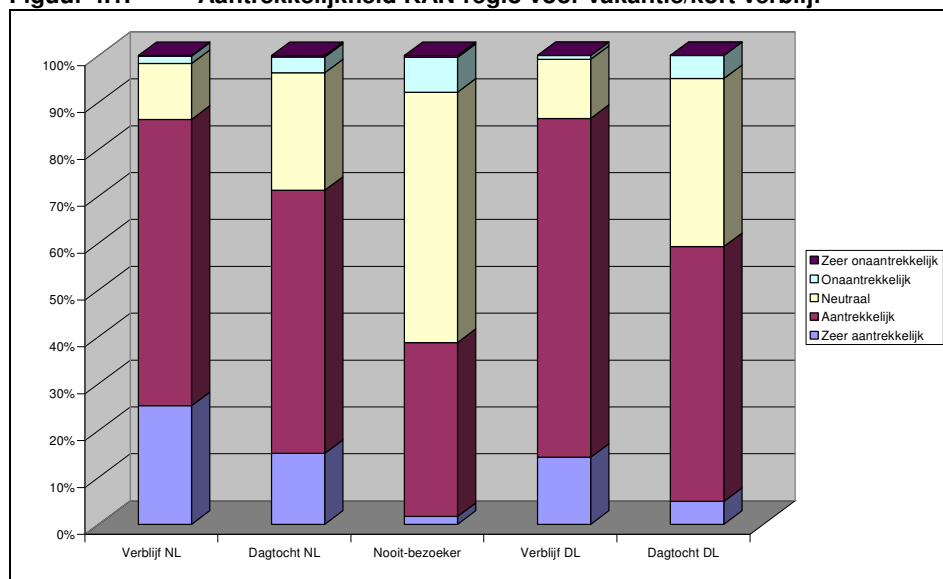
In onderstaande tabel en figuur 4.1. is aangegeven in hoeverre de Nederlandse en Duitse bezoekers en de Nederlandse niet-bezoekers de regio Arnhem-Nijmegen een aantrekkelijke regio vinden voor een vakantie/kort verblijf.

**Tabel 4.4. Aantrekkelijkheid KAN-regio voor vakantie/kort verblijf**

	Nederlanders			Duitsers	
	Verblijf	Dagtocht	Nooit-bezoeker	Verblijf	Dagtocht
Zeer aantrekkelijk	25,3%	15,1%	1,7%	14,3%	4,9%
Aantrekkelijk	61,1%	56,2%	37,1%	72,3%	54,3%
Neutraal	11,9%	25,0%	53,4%	12,6%	35,8%
Onaantrekkelijk	1,6%	3,4%	7,4%	0,8%	4,9%
Zeer onaantrekkelijk	0,1%	0,3%	0,4%	0,0%	0,0%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Hieruit kan worden afgelezen dat bezoekers positiever staan ten opzichte van een (korte) vakantie in de regio dan niet-bezoekers (hiervan vindt een kleine 8% de regio niet aantrekkelijk voor een (korte) vakantie). Ook bezoekers die in 2004 een verblijf hebben doorgebracht in de regio vinden de regio aantrekkelijker voor dit doel dan bezoekers die afgelopen jaar op dagtocht in de regio zijn geweest. Van de vakantiegangers vindt ongeveer 86,5% de regio (zeer) aantrekkelijk voor een vakantie/kort verblijf.

**Figuur 4.1. Aantrekkelijkheid KAN-regio voor vakantie/kort verblijf**



##### ... en nog (iets) aantrekkelijker voor een dagtocht

In tabel 4.5. en figuur 5.2. op de volgende pagina is aangegeven in hoeverre de Nederlandse en Duitse bezoekers en de Nederlandse niet-bezoekers de regio Arnhem-Nijmegen een aantrekkelijke regio vinden voor een dagtocht.

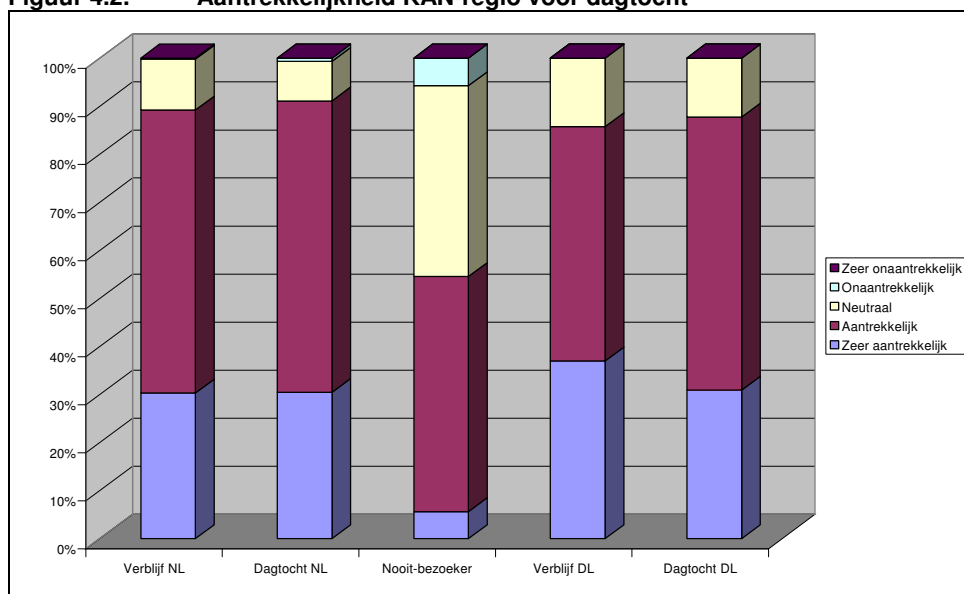
Net als bij de (korte) vakanties geldt dat bezoekers van de regio positiever staan ten opzichte van een dagtocht in de regio dan de nooit-bezoekers. Van de Nederlandse niet-bezoekers vindt 5,7% de regio onaantrekkelijk voor een dagtocht.

**Tabel 4.5. Aantrekkelijkheid KAN-regio voor dagtocht**

	Nederlanders			Duitsers	
	Verblijf	Dagtocht	Nooit-bezoeker	Verblijf	Dagtocht
Zeer aantrekkelijk	29,7%	30,4%	5,6%	37,0%	30,9%
Aantrekkelijk	57,8%	60,7%	48,9%	48,7%	56,8%
Neutraal	10,4%	8,2%	39,7%	14,3%	12,3%
Onaantrekkelijk	1,9%	0,7%	5,7%	0,0%	0,0%
Zeer onaantrekkelijk	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Er is nagenoeg geen verschil tussen de oordelen van vakantiegangers en dagbezoekers van de regio. Beiden vinden de regio in ongeveer gelijke mate een (zeer) aantrekkelijke bestemming voor een dagtocht. Ongeveer 88% van de Nederlandse en Duitse bezoekers vindt de regio Arnhem-Nijmegen (zeer) aantrekkelijk voor een dagtocht. Hiermee wordt de regio (nog) aantrekkelijker gevonden voor een dagtocht dan voor een (korte) vakantie. Dit geldt ook voor de niet-bezoekers.

**Figuur 4.2. Aantrekkelijkheid KAN-regio voor dagtocht**



## 5. OMVANG BEZOEK

### 5.1. Inleiding

In dit hoofdstuk is de omvang van het toeristisch-recreatief bezoek aan de regio geanalyseerd. Eerst is ingegaan op de omvang van het verblijfstoeristisch bezoek (5.2.). Vervolgens is gekeken naar het dagtoeristisch (5.3.) en zakelijk bezoek (5.4.) aan de regio. Tot slot is aandacht besteed aan het marktaandeel van de regio ten opzichte van Gelderland en Nederland (5.5.).

#### **Overlap van deelregio's zorgt dat som der delen kan afwijken van totaal**

Aangezien verschillende gemeenten tot meerdere regio's kunnen behoren (zie ook hoofdstuk 2), kan het totaal aantal overnachtingen of bezoeken van de acht deelregio's in de tabellen in dit hoofdstuk groter zijn dan de totale vraag in de regio Arnhem-Nijmegen.

### 5.2. Verblijfstoeristisch bezoek

In de bedrijfsenquêtes zijn de bedrijven ondermeer gevraagd naar het aantal overnachtingen in 2004. Op basis hiervan zijn, in combinatie met de capaciteiten, voor alle verblijfstoeristische categorieën bezettingsgraden berekend. Het gebruik van de verblijfstoeristische accommodaties (voor de gehele populatie) is ingeschat op basis van de capaciteiten (zie 3.2.) en de bezettingsgraden die uit de enquêtes naar voren zijn gekomen. De tabellen betreffende de uitkomsten van de telefonische enquêtes zijn opgenomen in een apart bijlagenrapport.

#### 5.2.1. Hotels

##### **Bijna 0,8 miljoen hotelovernachtingen in de regio ...**

De hotels in de regio Arnhem-Nijmegen realiseerden in 2004 een gemiddeld bedbezettingspercentage van 39,4%. Dit is een fractie hoger dan de gemiddelde bezettingsgraad in hotels in Gelderland dat jaar (38,5%), maar iets lager dan de landelijke bezettingsgraad (42,1%). Uitgaande van deze bezettingsgraad vonden er in 2004 aldus bijna 0,8 miljoen hotelovernachtingen plaats in de regio. Dit is ongeveer 33% van het totale aantal hotelovernachtingen in de provincie Gelderland (zie ook paragraaf 5.5.).

##### **... waarvan bijna de helft een toeristisch karakter heeft.**

Aangezien de hotelvraag uit drie segmenten is opgebouwd – toeristische vraag, zakelijke vraag en congresvraag<sup>18</sup> – is aan de hotels gevraagd een uitsplitsing te maken naar deze drie segmenten. Van de 0,8 miljoen hotelovernachtingen in de regio had bijna de helft een toeristisch karakter (47,5%), circa 34% een zakelijk karakter en had circa 19% betrekking op congresvraag<sup>19</sup>. Het aantal toeristische overnachtingen in hotels komt daarmee uit op circa 370.000, het aantal zakelijke overnachtingen op een kleine 265.000 en het aantal congresovernachtingen op circa 145.000.

<sup>18</sup> Onder zakelijke vraag worden overnachtingen verstaan in het kader van bezoeken aan bedrijven/organisaties in de regio. Veelal hebben deze "reizen" een individueel karakter. Onder congresvraag worden overnachtingen verstaan in het kader van het bijwonen van een (meerdaags) congres, symposium of cursus in de regio.

<sup>19</sup> De landelijke verdeling over de verschillende segmenten is als volgt voor de 3- tot en met 5-sterrenhotels: 44% toerisme (individueel en groepen), 36% zakelijk, 13% conferentie-deelnemers (ook nationale en eendaagse bijeenkomsten) en 7% overig. Bron: HOSTA 2004, Horwath Consulting.

In tabel 5.1. is de verdeling van de hotelovernachtingen over de verschillende marktsegmenten weergegeven. Per regio is weergegeven welk deel van de vraag als zakelijk, toeristisch dan wel congresvraag kan worden getypeerd (de percentages tellen per regio dus op tot 100%). Uit deze tabel kan worden afgelezen dat in de deelregio's Veluwezoom, Rijk van Nijmegen en Arnhem de congresvraag relatief groot is. De toeristische vraag is in de meeste regio's goed voor 35-50% van het totale aantal overnachtingen.

**Tabel 5.1. Hotelvraag naar segment en regio (in % en absoluut)**

	Toerisme		Zakelijk		Congres		Totaal Absoluut
	In %	Absoluut	In %	Absoluut	In %	Absoluut	
Arnhem	47,8%	81.650	37,3%	63.775	14,9%	25.500	170.925
Betuwe	24,1%	4.950	75,7%	15.525	0,3%	50	20.500
De Gelderse Poort	90,7%	15.475	5,1%	875	4,2%	725	17.075
Land van Maas en Waal	36,5%	4.350	58,6%	6.975	4,9%	575	11.925
Liemers	38,6%	14.825	57,1%	21.925	4,3%	1.650	38.375
Nijmegen	49,5%	77.175	42,1%	65.575	8,4%	13.150	155.900
Rijk van Nijmegen	47,8%	64.875	31,5%	42.700	20,7%	28.150	135.750
Veluwezoom	45,5%	105.175	29,4%	67.875	25,1%	57.950	231.000
Totaal regio	47,5%	369.900	33,9%	263.625	18,6%	144.875	778.400

### 5.2.2. Campings

#### Ruim 0,25 miljoen toeristische kampeervernachtingen in de regio

Op basis van de enquêtes kan worden afgeleid dat het gemiddeld aantal persoonsovernachtingen per toeristische plaats in de regio Arnhem-Nijmegen in 2004 ongeveer 111 bedroeg. Dit is (beduidend) lager dan de gemiddelde bezetting in Gelderland (132) en Nederland (156) volgens het CBS.

In totaal werden in 2004 in de regio ruim 237.000 toeristische overnachtingen op campings doorgebracht (excl. overnachtingen op vaste plaatsen). Dit is ruim 8% van het totaal aantal toeristische kampeervernachtingen in de provincie Gelderland (zie ook paragraaf 5.5.).

### 5.2.3. Bungalows

#### Bijna 0,2 miljoen overnachtingen in bungalows in de regio

De slaappleatsbezettingsgraad voor bungalows (incl. appartementen) in de regio Arnhem-Nijmegen is op basis van de bedrijfsenquête ingeschat op circa 23,3% voor 2004. Dit is lager dan het gemiddelde van Gelderland (31,3%, CBS 2004) en de landelijke bezettingsgraad (37,0%, CBS 2004).

Bij circa 1.900 slaappleatsen betekent deze bezettingsgraad, dat er in 2004 ruim 160.000 toeristische overnachtingen plaatsvonden in de categorie bungalows. Dit is ongeveer 5% van het totaal aantal toeristische kampeervernachtingen in de provincie Gelderland (zie ook paragraaf 5.5.).

### 5.2.4. Groepsaccommodaties

#### Bijna 0,1 miljoen overnachtingen in groepsaccommodaties in de regio

De groepsaccommodaties in de regio Arnhem-Nijmegen realiseerden volgens opgaaf bij de bedrijfsenquêtes vorig jaar een gemiddelde bedbezettingsgraad van 22,5%. Dit is een fractie hoger dan het provinciaal gemiddelde (20,2%) en ongeveer gelijk aan het landelijk gemiddelde (22,8%).

Het aantal overnachtingen in de regio in 2004 bedraagt hiermee ongeveer 90.000. Dit is ruim 16% van het totaal aantal overnachtingen in groepsaccommodaties in de provincie Gelderland (zie ook paragraaf 5.5.).

#### 5.2.5. Jachthavens

Aangezien passantenovernachtingen in jachthavens zowel kunnen plaatsvinden op passantenplaatsen als op vaste ligplaatsen, is de bezetting – uitgedrukt als gemiddeld aantal persoonsovernachtingen per plaats – berekend over de totale capaciteit. Dit geeft voor 2004 een gemiddelde van 4 persoonsovernachtingen per plaats. Op basis hiervan is het aantal passantenovernachtingen in de jachthavens in de regio Arnhem-Nijmegen in 2004 ingeschat op circa 2.600 overnachtingen (uitgedrukt in personen)<sup>20</sup>.

#### 5.2.6. Totaal aantal overnachtingen

##### **Circa 1,3 miljoen overnachtingen in de regio Arnhem-Nijmegen in 2004**

Op basis van het voorgaande kan worden geconstateerd dat in 2004 bijna 1,3 miljoen overnachtingen plaatsvonden in de regio Arnhem-Nijmegen<sup>21</sup>. Hiervan vond ruim 60% plaats in hotels en een kleine 20% op campings.

**Tabel 5.2. Overnachtingen regio Arnhem-Nijmegen naar logiesvorm**

Categorie	Overnachtingen 2004	Toeristische overnachtingen 2004
Hotels	778.400 (61%)	369.900 (43%)
Campings (toeristisch)	237.125 (19%)	237.125 (28%)
Bungalows	162.300 (13%)	162.300 (19%)
Groepsaccommodaties	89.975 (7%)	89.975 (10%)
Jachthavens (passanten)	2.625 (0%)	2.625 (0%)
<b>Totaal</b>	<b>1.270.450 (100%)</b>	<b>861.925 (100%)</b>

##### **Bijna 0,9 mln. toeristische overnachtingen, m.n. in hotels**

Zoals aangegeven bijna de helft van de hotelovernachtingen in de regio toeristisch. In totaal vonden er in 2004 in de regio Arnhem-Nijmegen een klein 0,9 miljoen toeristische overnachtingen plaats in de verblijfstoeristische sector.

In tabel 5.2. is weergegeven hoe deze toeristische overnachtingen zijn verdeeld over de verschillende logiesvormen. Uit deze tabel kan worden afgeleid dat met name de hotelsector met circa 43% van de toeristische overnachtingen een belangrijke bijdrage levert in het verblijfstoerisme in de regio. De campings en bungalows leveren 27,5% resp. 19% van de toeristische overnachtingen.

##### **Veluwezoom en Rijk van Nijmegen samen 40% toeristische overnachtingen**

In tabel 5.3. op de volgende pagina is het aantal (toeristische) overnachtingen per regio weergegeven van alle logiesaccommodaties. Hieruit kan worden afgelezen dat met name in de Veluwezoom en het Rijk van Nijmegen veel toeristische overnachtingen (beide circa 20% van het totaal in de hele regio) worden gerealiseerd.

<sup>20</sup> Er zijn geen gegevens voorhanden – noch van het CBS noch van andere organisaties – betreffende de bezettingsgraad van jachthavens in Nederland en Gelderland.

<sup>21</sup> Dit is inclusief zakelijke en semi-zakelijke overnachtingen in hotels, maar exclusief het aantal overnachtingen op vaste standplaatsen op campings en vaste ligplaatsen in jachthavens.

**Tabel 5.3. Overnachtingen naar deelregio**

Categorie	Overnachtingen 2004	Toeristische overnachtingen 2004
Arnhem	216.150 (17%)	126.875 (15%)
Betuwe	163.900 (13%)	148.325 (17%)
De Gelderse Poort	49.625 (4%)	48.025 (6%)
Land van Maas en Waal	40.425 (3%)	32.875 (4%)
Liemers	106.350 (8%)	82.790 (10%)
Nijmegen	159.625 (13%)	80.925 (9%)
Rijk van Nijmegen	236.900 (19%)	166.025 (19%)
Veluwezoom	307.350 (24%)	181.525 (21%)
Totaal regio	1.270.450 (100%)	861.925 (100%)

### 5.2.7. Herkomst verblijfstoeristen

Bij de bedrijfsenquête is ook gevraagd waar de verblijfgasten vandaan komen, met een uitsplitsing in de regio Arnhem-Nijmegen, de rest van Nederland en het buitenland. In hoofdstuk 6 is nader ingegaan op de herkomst (naar provincie) van de Nederlandse verblijfgasten op basis van het consumentenonderzoek.

Van alle toeristische verblijfgasten in de regio Arnhem-Nijmegen is circa 14% afkomstig uit de regio, ongeveer 72% uit de rest van Nederland en circa 13% uit het buitenland (zie tabel 5.4).

**Tabel 5.4. Herkomst toeristische verblijfgasten**

Herkomst	Regio Arnhem-Nijmegen	Overig Nederland	Buitenland
Hotels (toeristisch)	8%	75%	17%
Campings (toeristisch)	11%	77%	12%
Bungalowparken	20%	71%	9%
Overig logies	37%	55%	7%
Jachthavens	0%	30%	70%
Totaal	14%	72%	13%

Van de (semi-)zakelijke gasten komt ongeveer 10% uit de eigen regio, 74% uit overig Nederland en circa 16% uit het buitenland (zie tabel 5.5). In totaal komt ongeveer 13% van de verblijfgasten uit de regio, 73% uit de rest van Nederland en 14% uit het buitenland.

**Tabel 5.5. Herkomst (semi-)zakelijke hotelgasten**

Herkomst	Regio Arnhem-Nijmegen	Overig Nederland	Buitenland
Zakelijke gasten	11%	72%	17%
Congresgasten	8%	77%	15%
Totaal	10%	74%	16%

In het onderzoek is tevens gevraagd om het belangrijkste herkomstland van de buitenlandse gasten aan te geven. Voor alle verblijfstoeristische sectoren betreft dit Duitsland. Daarnaast worden met name Engeland/Groot-Brittannië en België genoemd als belangrijkste herkomstland. Dit komt overeen met het beeld voor heel Gelderland (CBS).

### 5.3. Dagtoeristisch bezoek

In deze paragraaf is het dagtoeristisch bezoek in de regio Arnhem-Nijmegen in kaart gebracht. Hierbij is gebruik gemaakt van zowel de resultaten van de bedrijfsenquêtes als deskresearch (m.n. gegevens GOBT). Tevens is bij een aantal categorieën een inschatting gemaakt op basis van de uitkomsten van het consumentenonderzoek (zie ook hoofdstuk 7).

#### 5.3.1. Attracties

De 7 attracties in de regio Arnhem-Nijmegen met minimaal 25.000 bezoekers per jaar, trokken in 2004 in totaal bijna 1,9 miljoen bezoekers. De grootste trekker hierbij is Burgers' Zoo in Arnhem met ruim 1,5 miljoen bezoeken dat jaar. In tabel 5.6. is het aantal bezoeken van de top-5 attracties in de regio weergegeven.

**Tabel 5.6. Bezoek aan top-5 attracties regio Arnhem-Nijmegen**

Rangorde	Naam	Gemeente	Aantal bezoeken 2004
1	Burgers Zoo	Arnhem	1.515.000
2	Amusementspark Tivoli	Ubbergen	90.000
3	De Spelerij/de Uitvinderij	Rheden	80.000
4	Sanadome	Nijmegen	75.755
5	Recreatiepark De Leemkuil	Nijmegen	50.000

Bron: GOBT en eigen databases

#### 5.3.2. Musea en bezienswaardigheden

De 26 musea en bezienswaardigheden in de regio (met meer dan 10.000 bezoekers per jaar) trokken in 2004 ruim 1,4 miljoen bezoekers. De grootste trekker in de regio is het Nederlands Openluchtmuseum in Arnhem. In tabel 5.7. staat de top-10 van musea en bezienswaardigheden in de regio Arnhem-Nijmegen. Deze top-10 is goed voor 88% van het aantal museumbezoeken in de regio Arnhem-Nijmegen.

**Tabel 5.7. Top-10 musea en bezienswaardigheden KAN-gebied**

Rangorde	Naam	Gemeente	Aantal bezoeken 2004
1	Nederlands Openluchtmuseum	Arnhem	355.000
2	Rijksmuseum Kröller-Müller	Arnhem	290.000
3	Bezoekerscentrum Veluwezoom	Rheden	141.649
4	Bijbels Openluchtmuseum	Groesbeek	115.000
5	Museum het Valkhof	Nijmegen	93.624
6	Afrikamuseum	Groesbeek	69.100
7	Airborne Museum	Renkum	66.000
8	Nationaal Bevrijdingsmuseum	Groesbeek	45.000
9	Museum voor Moderne Kunst	Arnhem	42.000
10	TV Toys Museum	Rheden	31.500

Bron: GOBT en eigen inventarisatie

#### 5.3.3. Evenementen

Het aanbod aan evenementen met meer dan 25.000 bezoekers per jaar en met minimaal een bovenregionale betekenis is geïnventariseerd op basis van gegevens van het Gelders-Overijssels Bureau voor Toerisme (GOBT), aangevuld met gepubliceerde gegevens (NRIT).

Deze 9 evenementen trokken in 2004 gezamenlijk 1,95 miljoen bezoekers<sup>22</sup>. In tabel 5.8. zijn de meegenomen evenementen opgenomen, gerangschikt op basis van bezoekersaantal. Deze ranglijst wordt aangevoerd door de Vierdaagse feesten in Nijmegen.

**Tabel 5.8. Evenementen top-9 regio Arnhem-Nijmegen**

Rangorde	Naam	Gemeente	Aantal bezoeken 2004
1	Vierdaagse feesten	Nijmegen	1.100.000
2	Rijnsfeest	Arnhem	400.000
3	Binnenste buiten	Doesburg	100.000
4	Internationale wandelvierdaagse	Nijmegen	44.812
5	Fields of rock	Nijmegen	40.000
6	Bemmelse Dweildag	Bemmel	40.000
7	Airborne Wandeltocht	Oosterbeek	34.000
8	EO-jongerendag	Arnhem	32.000
9	Openlucht Fotografica Markt	Doesburg	25.000

Bron: GOBT/NRIT

#### 5.3.4. Rondvaarten

De 4 rondvaarten trokken afgelopen jaar circa 45.000 bezoekers. In verband met de vertrouwelijkheid van de individuele gegevens van deze bedrijven, zijn deze in deze rapportage niet nader uitgesplitst naar deelregio. Uiteraard zijn deze bezoekersaantallen wel in de analyses meegenomen.

#### 5.3.5. Golf

Zoals in hoofdstuk 3 is aangegeven, telt de regio Arnhem-Nijmegen 6 golfbanen. Deze werden in 2004 ongeveer 275.000 keer bezocht. In verband met de vertrouwelijkheid van de individuele gegevens van deze bedrijven, zijn deze in deze rapportage niet nader uitgesplitst naar deelregio. Uiteraard zijn deze bezoekersaantallen wel in de analyses meegenomen.

#### 5.3.6. Routegebonden buitenrecreatie

Het aantal dagtochten op gebied van wandelen, fietsen, paardrijden, skeerleren – samengevat onder de noemer routegebonden buitenrecreatie – is geraamd op basis van het consumentenonderzoek onder Nederlandse en Duitse bezoekers van de regio. De 2,3 miljoen Nederlanders (18+) die in 2004 minimaal één dagtocht naar de regio gemaakt hebben, hebben de regio gemiddeld 2,4 keer bezocht om te wandelen, fietsen, etc. Dit geeft 5,6 miljoen dagtochten op dit gebied van Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het aandeel kinderen bij dit type dagtochten bedraagt 10%. Het totaal aantal Nederlandse bezoekers op gebied van de routegebonden buitenrecreatie komt daarmee uit op 6,2 miljoen.

De 0,9 miljoen volwassen Duitse dagbezoekers brachten samen 0,35 miljoen van dit type dagtochten door in de regio. Inclusief kinderen bedraagt het aantal Duitse dagtochten op gebied van wandelen, fietsen, etc in de regio Arnhem-Nijmegen bijna 0,5 miljoen.

<sup>22</sup> De Internationale Wandelvierdaagse in Nijmegen trok in 2004 circa 44.800 bezoekers/deelnemers (zie ook tabel 5.10.). Omdat deze bezoekers minimaal 4 dagen in de regio waren, zijn deze ten behoeve van de raming van de economische betekenis meegenomen als ongeveer 179.000 bezoeken.

Het totaal aantal dagtochten op gebied van de routegebonden buitenrecreatie in de regio in 2004 komt daarmee uit op 6,7 miljoen. In tabel 5.9. is dit uitgesplitst naar de acht deelregio's. Hieruit kan worden afgelezen dat de Veluwezoom, Arnhem/NP Hoge Veluwe en het Rijk van Nijmegen de belangrijkste gebieden zijn voor dit type dagtochten (samen goed voor circa 80% van deze dagtochten).

**Tabel 5.9. Aantal dagtochten routegebonden buitenrecreatie**

	Nederlanders	Duitsers	Totaal
Arnhem (incl. NP Hoge Veluwe)	1.496.225	115.870	1.612.094
Betuwe	201.665	15.617	217.282
Gelderse Poort	325.266	25.189	350.455
Land van Maas en Waal	71.559	5.542	77.100
Liemers	279.729	21.663	301.392
Nijmegen	513.921	39.799	553.719
Rijk van Nijmegen	1.457.193	112.847	1.570.040
Veluwezoom (incl. NP Veluwezoom)	2.023.156	156.676	2.179.832
<b>Totaal</b>	<b>6.219.446</b>	<b>481.643</b>	<b>6.701.089</b>

### 5.3.7. Recreatief winkelen

Het aantal dagtochten op gebied van recreatief winkelen is ook geraamd op basis van het consumentenonderzoek onder Nederlandse en Duitse bezoekers van de regio. De 2,3 miljoen Nederlanders (18+) die in 2004 minimaal één dagtocht naar de regio gemaakt hebben, hebben de regio gemiddeld 3,4 keer bezocht om te winkelen/funshoppen. Dit geeft 7,9 miljoen winkeldagtochten van Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het aandeel kinderen bij dit type dagtochten bedraagt 12%. Het totaal aantal Nederlandse bezoekers op gebied van funshoppen bedraagt daarmee circa 9,0 miljoen.

De 0,9 miljoen volwassen Duitse dagbezoekers brachten samen 1,6 miljoen van dit type dagtochten door in de regio. Inclusief kinderen bedraagt het aantal Duitse winkeldagtochten in de regio Arnhem-Nijmegen circa 1,9 miljoen in 2004.

Het totaal aantal dagtochten op gebied van recreatief winkelen in de regio in 2004 komt daarmee uit op 10,9 miljoen. In tabel 5.10. is dit uitgesplitst naar de acht deelregio's. Hieruit kan worden afgelezen dat Arnhem en Nijmegen de belangrijkste deelregio's zijn voor dit type dagtochten. Voor de Nederlanders komt Arnhem op de eerste plaats, bij de Duitsers scoort Nijmegen hoger.

**Tabel 5.10. Aantal dagtochten recreatief winkelen/funshoppen**

	Nederlanders	Duitsers	Totaal
Arnhem (incl. NP Hoge Veluwe)	5.498.793	813.400	6.312.193
Betuwe	72.711	0	72.711
Gelderse Poort	27.267	0	27.267
Land van Maas en Waal	209.045	0	209.045
Liemers	508.979	68.257	577.237
Nijmegen	2.463.096	1.016.277	3.479.372
Rijk van Nijmegen	381.734	0	381.734
Veluwezoom (incl. NP Veluwezoom)	99.978	0	99.978
<b>Totaal</b>	<b>9.026.904</b>	<b>1.897.934</b>	<b>10.924.838</b>

### 5.3.8. Totale dagbezoek

#### Ruim 23 miljoen dagbezoeken aan de regio Arnhem-Nijmegen in 2004

Op basis van het voorgaande kan worden geconstateerd dat in 2004 circa 23,2 dagtochten plaatsvonden in de regio Arnhem-Nijmegen. Hiervan heeft bijna 50% een winkelkarakter en bijna 30% betrekking op routegebonden buitenrecreatie (wandelen, fietsen, etc).

**Tabel 5.11. Dagtochten regio Arnhem-Nijmegen naar type dagtocht**

Categorie	Aantal dagtochten	Aandeel (%)
Attracties	1.869.750	8%
Musea en bezienswaardigheden	1.413.750	6%
Evenementen	1.950.250	8%
Rondvaarten	45.250	0%
Golf	275.000	1%
Routegebonden buitenrecreatie	6.701.100	29%
Recreatief winkelen	10.924.850	47%
Totaal	23.179.925	100%

#### Bijna de helft van de dagtochten in Arnhem

In tabel 5.12. is weergegeven hoe deze dagtochten zijn verdeeld over de regio. Hieruit kan worden afgelezen dat met name in Arnhem (incl. NP de Hoge Veluwe) veel dagtochten worden doorgebracht (46%). Ook Nijmegen scoort hoog met een aandeel van 24%. In zowel het Rijk van Nijmegen als de Veluwezoom worden ruim 10% van de dagtochten doorgebracht. De overige deelregio's hebben een meer bescheiden aandeel.

**Tabel 5.12. Dagtochten naar deelregio**

Categorie	Aantal dagtochten	Aandeel (%)
Arnhem	10.686.250	46%
Betuwe	410.000	2%
De Gelderse Poort	389.725	2%
Land van Maas en Waal	328.050	1%
Liemers	1.064.625	5%
Nijmegen	5.671.000	24%
Rijk van Nijmegen	2.376.800	10%
Veluwezoom	2.657.950	11%
Totaal regio	23.179.925	100%

### 5.3.9. Herkomst dagtoeristen

Bij de bedrijfsenquête onder attracties (incl. rondvaarten) en musea is ook gevraagd waar de dagbezoekers vandaan komen, met een uitsplitsing in de regio, de rest van Nederland en het buitenland. In hoofdstuk 7 is nader ingegaan op de herkomst (naar provincie) van de Nederlandse dagbezoekers op basis van het consumentenonderzoek.

Van de dagtoeristen in de regio Arnhem-Nijmegen is ruim de helft afkomstig uit de regio, ongeveer een derde uit de rest van Nederland en circa 13% uit het buitenland (zie tabel 5.13).

**Tabel 5.13. Herkomst dagtoeristen**

Herkomst	Regio Arnhem-Nijmegen	Overig Nederland	Buitenland
Attracties en rondvaarten	64%	27%	8%
Musea en bezienswaardigheden	41%	39%	20%
Totaal	54%	32%	13%

In het onderzoek is tevens gevraagd om het belangrijkste herkomstland van de buitenlandse gasten aan te geven. Hierbij wordt hoofdzakelijk Duitsland genoemd.

#### 5.4. Zakelijk bezoek

##### **Bijna 0,7 miljoen zakelijke bezoeken aan de regio**

Het zakelijk bezoek is – net als het verblijfstoeristisch bezoek – geraamd op basis van de totale capaciteit vermenigvuldigd met de bezettingsgraad bij de accommodaties die hebben geparticipeerd aan de bedrijfsenquête.

Op basis van de enquêtes kan worden afgeleid dat het gemiddeld aantal bijeenkomsten per zaal circa 53 per jaar bedraagt. Het gemiddeld aantal personen per bijeenkomst bedraagt ongeveer 26<sup>23</sup>.

Bij een capaciteit van circa 485 zalen betekent dit dat er in 2004 in totaal ongeveer 25.000 bijeenkomsten plaatsvonden en circa 665.000 zakelijke bezoeken aan de regio werden gebracht. Het merendeel hiervan werd doorgebracht in de Veluwezoom, Arnhem en Nijmegen (zie tabel 5.14.).

**Tabel 5.14 Zakelijke bezoek aan de regio Arnhem-Nijmegen**

	Aantal bezoeken
Arnhem	152.625
Betuwe	13.550
De Gelderse Poort	0
Land van Maas en Waal	7.625
Liemers	43.300
Nijmegen	120.675
Rijk van Nijmegen	136.950
Veluwezoom	191.175
Totaal regio	665.900

##### **Gros betreft Nederlandse bezoekers**

Bij de bedrijfsenquête ook gevraagd waar de zakelijke bezoekers vandaan komen (met een uitsplitsing in de regio, de rest van Nederland en het buitenland). Van de zakelijke bezoekers in de regio Arnhem-Nijmegen is ongeveer 43% afkomstig uit de regio, ruim de helft (51%) uit de rest van Nederland en circa 6% uit het buitenland (m.n. uit Duitsland).

#### 5.5. Marktaandeel regio Arnhem-Nijmegen

##### **In regio vindt bijna 15% van de overnachtingen in Gelderland plaats**

In onderstaande tabel zijn het aantal verblijfstoeristische overnachtingen in de regio Arnhem-Nijmegen afgezet tegen het totaal aantal in de provincie Gelderland en Nederland. De cijfers van Gelderland en Nederland zijn afkomstig van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

<sup>23</sup> Het meest voorkomende aantal deelnemers per bijeenkomst is minder dan 20. Slechts 3% van de bijeenkomsten betreffen bijeenkomsten met meer dan 100 personen.

**Tabel 5.15. Marktaandeel verblijfstoerisme regio Arnhem-Nijmegen**

	Aantal overnachtingen			Marktaandeel t.o.v.	
	KAN-gebied	Gelderland	Nederland	Gelderland	Nederland
Hotels	778.400	2.332.000	28.377.000	33,4%	2,7%
Campings	237.125	3.059.000	22.509.000	7,8%	1,1%
Bungalows	162.300	3.162.000	25.934.000	5,1%	0,6%
Groepsaccommodaties	89.975	551.000	4.083.000	16,3%	2,2%
Totaal	1.270.450	9.104.000	80.903.000	14,0%	1,6%

Uit deze tabel kan worden afgelezen dat de regio Arnhem-Nijmegen een marktaandeel heeft van circa 33,4% in het totaal aantal verblijfstoeristische overnachtingen in de provincie Gelderland. Met name op gebied van hotels en (in mindere mate) groepsaccommodaties heeft de regio een sterke positie. Het marktaandeel in de bungalow- en toeristische kampeernachtingen is aanzienlijk bescheidener.

## 6. PROFIEL VERBLIJFSTOERIST

### 6.1. Inleiding

Dit hoofdstuk behandelt het profiel van de verblijfsgasten. Eerst is ingegaan op de kenmerken van de bezoekers (6.2.). Vervolgens is gekeken naar het keuzeproces (6.3.). Daarna komt het bezoekgedrag aan de orde (6.4.). Tot slot is gekeken naar de waardering van het laatste verblijf in de regio (6.5.).

### 6.2. Kenmerken verblijfstoeristen

In bijlage 1 is het profiel van de Nederlandse verblijfstoeristen in de regio Arnhem-Nijmegen afgezet tegen het profiel van de Nederlandse bevolking. Hieruit kan worden afgeleid dat de vakantiegangers in de regio Arnhem-Nijmegen:

- Relatief hoog opgeleid zijn (32,8% is hoog opgeleid tegen 28,0% van de Nederlandse bevolking en 21,6% van de nooit-bezoekers);
- Relatief vaker uit het Zuid-Holland en Noord-Holland afkomstig zijn. Ongeveer 26,7% van de Nederlandse vakantiegangers komt uit Zuid-Holland (tegen 21,2% van de bevolking) en ongeveer 18,4% uit Noord-Holland (tegen 15,9% van de bevolking). Uit Zuid-Nederland (Limburg en Noord-Brabant) en de drie Noordelijke provincies komen minder vakantiegangers dat op grond van het inwoneraantal zou kunnen worden verwacht.

### 6.3. Keuzeproces

#### **Internet belangrijke informatiebron voorafgaand aan vakantie**

Gemiddeld heeft men via 3 bronnen voorafgaand aan de (korte) vakantie wel eens iets gelezen/gehoord/gezien over de regio. Internet is veruit de meest geraadpleegde informatiebron. Familie, vrienden en kennissen komen, zowel voor Nederlanders als Duitsers, op de tweede plaats.

**Tabel 6.1. Gebruikte informatiebronnen vóór vertrek (in %)**

	Nederlanders	Duitsers
Internet	67	77
Familie, vrienden of kennissen	38	50
Brochures/folders	31	30
Eigen (positieve) ervaring	25	19
ANWB	2	3
Reisgidsen	6	24
Via werk	10	12
Advertentie of artikel in week/maandblad	9	6
TV	8	9
VVV kantoren / toerist. infopunten in regio	8	1
VVV elders in Nederland	8	11
Reisbureau of touroperator	5	13
Advertentie of artikel in dagblad	4	2
Radio	4	8
Info van accommodatieverschaffer in regio	4	2
(Vakantie)beurs	3	2
Gelders-Overijssels Bureau voor Toerisme	2	3
Reg. Bureau voor Toerisme KAN	2	5
Ned. Bureau voor Toerisme & Congressen	1	7
Anders	4	2
Geen (+ weet niet)	7	3

### Geraadpleegde sites

Er zijn 10 sites voorgelegd, waar men informatie over de regio zou kunnen verzamelen. Voor Nederlanders is de site 'lekker weg' de belangrijkste bron. Voor de Duitse verblijfstoeristen steekt de site 'holland.com' er duidelijk bovenuit. Met uitzondering van de site 'lekker weg' zijn alle sites relatief meer door Duitsers geraadpleegd dan door Nederlanders.

**Tabel 6.2. Geraadpleegde sites (in %)**

	Nederlanders	Duitsers
www.lekkerweg.nl	33	5
www.regioarnhemnijmegen.nl	14	15
www.veluwezoom.nl	10	13
www.landvanmaasenwaal.nl	5	8
www.arnhemavontuur.nl	4	12
www.holland.com	4	56
www.degeldersepoort.nl	4	8
www.dijkvaneenlandschap.nl	1	4
www.deliemerslieverlandelijk.nl	1	7
www.dekeizerterijk.nl	1	3

### Internet grootste invloed op besluit

De bronnen die de meeste invloed hebben gehad op het besluit de regio Arnhem-Nijmegen te bezoeken voor een vakantie/verblijf zijn internet, de familie- en vriendenkring en de eigen (positieve) ervaringen. Met op de vierde plaats brochures en folders. Het belang van internet daalt met het stijgen van de leeftijd (in Nederland onder 35 jaar: 41% en boven 65 jaar: 13%). De rol van brochures/folders neemt met het klimmen der jaren juist toe (onder 35 jaar: 3% en boven 65 jaar: 13%).

**Tabel 6.3. Gebruikte infobronnen met de meeste invloed (in %)**

	Nederlanders	Duitsers
Internet	31	35
Familie, vrienden of kennissen	22	32
Eigen (positieve) ervaring	15	8
Brochures/folders	7	7
Via het werk	4	3
ANWB	3	0
Reisgidsen	3	4
Advertentie of artikel in week/maandblad	2	0
Info van accommodatieverschafter in regio	2	0
Reisbureau of touroperator	1	3
Anders (< 1% genoemd)	5	3
Geen (+ weet niet)	7	3
Totaal	100	100

### Gebruikte informatiebronnen tijdens verblijf

Één op de vijf respondenten heeft geen informatiebronnen gebruikt tijdens het verblijf zelf (althans, heeft ze niet genoemd). De anderen noemen vooral internet, VVV en relaties (zie tabel 6.4. op de volgende pagina). De Duitse verblijfs gasten noemen daarnaast veelvuldig brochures, reisgidsen en mensen in de buurt/ persoonlijk contact.

**Tabel 6.4. Gebruikte infobronnen tijdens het verblijf zelf (in %)**

	Nederlanders	Duitsers
Internet (websites)	26	34
VVV	26	21
Familie, vrienden, kennissen, collega's	21	19
Folders	15	0
Krant (ook lokaal)	15	8
Kaarten / gidsen / plattegronden	12	17
Camping, bungalowpark (receptie)	8	3
Hotel(receptie)	8	6
Brochures	7	25
TV (ook lokaal)	7	9
Eigen ervaring / kennis	6	5
Mensen in de buurt, persoonlijk contact	6	18
ANWB/ADAC	6	1
Radio	3	6
(Mobiele) telefoon	2	3
Posters / informatieborden / wegwijzers	2	1
Boeken	2	3
Tijdschriften	2	5
Reisgids	0	20
Anders	10	8
Geen	20	3
Totaal	204	215

**Meeste toeristen boeken rechtstreeks**

De rol van reisbureaus blijkt zeer bescheiden bij het boeken van de vakantie. De meeste vakantiegangers boeken rechtstreeks bij de logiesaccommodatie of doen dat via internet.

**Tabel 6.5. Wijze waarop vakantie geboekt (in %)**

	Nederlanders	Duitsers
Rechtstreeks bij de logiesaccommodatie	36	40
Via internet	31	31
Via familie, vrienden	4	0
Is via het werk geregeld	3	0
Bij een reisbureau	2	13
Bij de VVV	2	0
Deed de congres- of cursusorganisatie	1	0
Anders	4	5
Niet vooraf geboekt	17	11
Totaal	100	100

**Informatieaanbod als voldoende beoordeeld**

Een (ruime) meerderheid van de vakantiegangers is van mening dat er voldoende informatie over de regio Arnhem-Nijmegen beschikbaar is, op de plaats van herkomst en/of in de regio zelf (in de accommodatie waar men verbleef). Slechts 2% van de Nederlandse en 7-8% van de Duitse vakantiegangers beoordeeld de hoeveelheid informatie als onvoldoende.

**Tabel 6.6. Voldoende informatie beschikbaar over de KAN-regio (in %)**

	Op de plaats van herkomst		In de regio zelf	
	NL	D	NL	D
Voldoende	71	56	75	58
Niet voldoende niet onvoldoende	7	20	7	24
Onvoldoende	2	7	2	8
Geen mening	5	8	2	5
Geen gebruik van gemaakt	15	9	14	6
Totaal	100	100	100	100

#### 6.4. Bezoekgedrag

##### **Grote groep reeds eerder op vakantie in de regio geweest**

Voor 29% van de Nederlandse vakantiegangers was de vakantie in 2004 de eerste in deze regio. Dus ruim 70% was er al eens eerder geweest voor een verblijf (een betrekkelijk hoog percentage 'herhalingsbezoekers'). Bij de Duitsers ligt dit percentage iets lager met 45%. Naarmate men ouder is, stijgt het percentage 'herhalingsbezoekers' begrijpelijkerwijs.

##### **Aantal bezoeken**

Van de Nederlandse verblijfsgasten heeft 81% in 2004 alleen een vakantie doorgebracht in het KAN-gebied, 6% alleen een zakelijk verblijf en 13% zowel een vakantie als zakelijk verblijf. Van de Duitse verblijfsgasten heeft 76% alleen een (korte) vakantie doorgebracht in de regio, 1% alleen een zakelijk verblijf en 23% zowel een vakantie als een zakelijk verblijf.

Alle vakantiegangers zijn gemiddeld circa 2 keer in 2004 in de regio op vakantie geweest en hebben gemiddeld 0,5 keer een zakelijk verblijf aldaar gehad.

**Tabel 6.7. Gemiddeld aantal verblijven in de regio in 2004**

	Nederlanders	Duitsers
Aantal vakanties	1,9	2,3
Aantal zakelijke verblijven	0,5	0,5
Totaal aantal verblijven	2,4	2,8

##### **Steden meest bezocht voor laatste verblijf**

In onderstaande tabel is aangegeven in welke plaatsen/gebieden het laatste verblijf is doorgebracht. Hierbij zijn de verschillende bestemmingen gebundeld tot de eerder genoemde deelregio's. Wel is het Nationale Park de Hoge Veluwe apart van Arnhem benoemd en is het Nationaal Park Veluwezoom afzonderlijk opgenomen.

Uit deze tabel kan worden afgelezen dat de steden Nijmegen en Arnhem grote publiekstrekkingen zijn. Voor de Nederlander geldt dit ook voor het Rijk van Nijmegen en de Veluwezoom. De Duitse verblijfsgasten hebben relatief vaak een verblijf doorgebracht in de steden en de Liemers.

**Tabel 6.8. Meest bezochte gebieden/plaatsen (in %)**

	Nederland	Duitsland
Nijmegen	20	30
Arnhem	15	40
Rijk van Nijmegen	17	2
Veluwezoom	14	2
Nationaal Park de Hoge Veluwe	8	5
Nationaal Park Veluwezoom	5	5
Liemers	5	13
Betuwe	3	1
Gelderse Poort	3	1
Land van Maas en Waal	3	0
Anders <sup>24</sup>	9	1
Weet niet	3	2

<sup>24</sup> Hierbij zijn onder andere namen van de verblijfsaccommodatie zelf genoemd.

### Meeste verblijven hebben toeristisch-recreatief motief

Voor het overgrote deel van de verblijftoeristen lag er een toeristisch-recreatieve reden aan het verblijf in de regio ten grondslag. Voor de Nederlandse bezoekers was dit 91% voor de Duitsers 82%.

Van de zakelijke verblijven van de Nederlandse bezoekers had circa de helft betrekking op een beroepsmatige cursus of training. Daarna werden een studiereis (15%) en het bezoek aan een klant of prospect (13%) het meest genoemd.

### Bezoekpiek valt in mei-augustus

De vakanties vinden vooral plaats in de periode mei-augustus (55% van de Nederlandse en 68% van de Duitse verblijven). De wintermaanden zijn duidelijk het slapst.

**Tabel 6.9. Maand waarin laatste verblijf viel (in %)**

	Nederlanders	Duitsers
Januari – Februari	6	3
Maart – April	14	14
Mei – Juni	30	34
Juli – Augustus	25	34
September – Oktober	19	13
November – December	6	2
Totaal	100	100

### Veel korte verblijven in de regio

Voor ruim 60% van de Nederlandse verblijfs gasten geldt dat zij op hun laatste vakantie (in 2004) aan het gebied maximaal drie overnachtingen hadden. Voor Duitsers is dit 40%. De gemiddelde verblijfsduur van de Duitse gasten is met gemiddeld 5,5 overnachtingen dan ook langer dan de gemiddelde verblijfsduur van de Nederlanders met gemiddelde is 4,3 overnachtingen.

**Tabel 6.10. Aantal overnachtingen laatste vakantie (in %)**

	Nederlanders	Duitsers
1	13	8
2	29	18
3	21	14
4 – 5	17	26
6 – 9	13	21
10 of meer	7	18
Totaal	100	100
Gemiddeld aantal overnachtingen	4,3	5,5

### Hotel meest voorkomende verblijfsaccommodatie

Zowel voor de Nederlandse als de Duitse verblijfs gasten is het hotel/motel de meest voorkomende logiesaccommodatie in de regio Arnhem-Nijmegen (zie tabel 6.11. op de volgende pagina). Wel is het aantal overnachtingen in deze accommodatie relatief bescheiden (gemiddeld 2,7 nachten bij de Nederlanders). Ook campings en bungalowparken zijn geliefde accommodatievormen. Hier verblijft men relatief langer (gemiddeld 6 nachten op de camping en 5 nachten in een bungalowpark).

**Tabel 6.11. Accommodaties (in %)**

	Nederlanders	Duitsers
Hotel / motel	36	33
Camping (tent, caravan, camper)	19	16
Bungalowpark / vakantiepark	17	10
Vakantiewoning gehuurd	5	6
Conferentieoord	3	1
Appartement	3	1
Pension	3	25
Groepsaccommodatie	2	1
Jeugdherberg	1	3
Boot/jachthaven	1	1
Anders	10	4
Totaal	100	100

**Reisgezelschap**

De meeste verblijven brengt men in de regio door met de eigen partner (circa 40%). Ook het gezin is een veelvoorkomend reisgezelschap, m.n. bij de Duitsers (30% tegen 19% van de Nederlanders).

**Tabel 6.12. Het reisgezelschap: type metgezel (in %)**

	Nederlanders	Duitsers
Met partner	40	39
Gezin	19	30
Met vrienden / kennissen	16	24
Met overige familieleden	9	1
Alleen	7	6
Met collega's / zakenrelaties	6	2
Anders	3	0
Totaal	100	100

**Gemiddelde leeftijd Nederlandse verblijfstoerist 35 jaar, Duitsers 27 jaar**

Zo'n 6-7% van de verblijfs gasten heeft alléén de vakantie doorgebracht. Bijna driekwart van de Nederlandse en 85% van de Duitse gasten verkeerde in een gezelschap van 2-5 personen (de respondent zelf inbegrepen). In totaal 'vertegenwoordigen' de 788 Nederlandse respondenten 4.242 vakantiegangers en de 119 Duitse respondenten 477 vakantiegangers. Daarvan behoort ongeveer 13% tot de categorie kinderen van 0 t/m 15 jaar (zie tabel 6.14. op de volgende pagina). De gemiddelde leeftijd van alle Nederlandse verblijfstoeristen in de regio Arnhem-Nijmegen is ongeveer 35 jaar. Bij de Duitsers is deze gemiddelde leeftijd een stuk lager met 27 jaar.

**Tabel 6.13a. Het Nederlandse reisgezelschap: omvang en gemiddelde leeftijd**

Samenstelling naar omvang	Totaal		Gemiddeld aantal pers.	Aantal personen	Gemiddelde Leeftijd
	Abs.	%			
Alleen	53	7	1,0	53	49
Met 2 – 5 personen *	585	74	2,7	1.569	39
Met 6 of meer personen *	150	19	17,5	2.620	33
Totaal	788	100	5,4	4.242	35

\* Inclusief respondent zelf

De ondervraagde vakantiegangers (respondenten) waren gemiddeld 45,0 jaar (Nederlanders) respectievelijk 30,3 jaar oud. In het vorige onderzoek bedroeg de gemiddelde leeftijd van de Nederlandse bezoekers (vakantiegangers én dagbezoekers) 44 jaar en van de buitenlandse verblijfs gasten 41 jaar.

**Tabel 6.13b. Het Duitse reisgezelschap: omvang en gemiddelde leeftijd**

Samenstelling naar omvang	Totaal		Gemiddeld aantal pers.	Aantal personen	Gemiddelde leeftijd
	Abs.	%			
Alleen	7	6	1,0	7	29
Met 2 – 5 personen *	101	85	2,7	275	27
Met 6 of meer personen *	11	9	17,7	195	26
Totaal	119	100	4,0	477	27

\* Inclusief respondent zelf

**Tabel 6.14. Leeftijdsverdeling (in %) reisgezelschappen**

	Nederlanders	Duitsers
0 – 6 jaar	7	6
7 – 15 jaar	7	10
16 – 24 jaar	11	31
25 – 34 jaar	16	24
35 – 44 jaar	17	17
45 – 54 jaar	16	9
55 – 64 jaar	14	3
65 – 74 jaar	10	0
75+ jaar	2	0
Totaal	100	100

Basis = gezelschappen van 1-5 personen (incl. 'alleen')

**Auto meest gebruikte vervoermiddel**

De auto is het meest gebruikte vervoermiddel om naar het KAN-gebied te gaan, zowel voor Nederlanders als Duitsers. Alleen onder de Nederlandse jongeren (onder de 35 jaar) en ouderen (65-plussers) komt dat met 76% respectievelijk 74% minder vaak voor. Die komen relatief vaker met de trein.

Voor verplaatsingen binnen de regio Arnhem-Nijmegen is de auto evenzo het meest gebruikt. Daarnaast vinden veel verplaatsingen in de regio te voet of per fiets plaats.

**Tabel 6.15. Belangrijkste vervoermiddel (in %)**

	Nederlanders		Duitsers	
	Reis naar KAN-gebied	Verplaatsingen binnen regio	Reis naar KAN-gebied	Verplaatsingen binnen regio
Auto / motor	83	61	89	72
Trein	10	1	6	3
Fiets	3	17	0	11
Touringcar	1	1	3	2
Streek- of stadsbus	1	6	0	3
Brommer / scooter	0	0	0	0
Vliegtuig	0	0	3	0
Lopend	0	12	0	7
Taxi	0	1	0	1
Boot	0	0	0	1
Anders	2	1	0	0
Totaal	100	100	100	100

**Activiteiten tijdens (korte) vakantie**

Tijdens de laatste (korte) vakantie in de regio hebben de Nederlandse bezoekers gemiddeld 4,6 activiteiten ondernomen. Bij de Duitse bezoekers ligt dit gemiddelde – waarschijnlijk mede door een langere gemiddelde verblijfsduur – met 6,2 activiteiten hoger. Hierdoor heeft bij alle activiteiten een groter deel van de Duitsers deze activiteit ondernomen. Enige uitzondering hierop vormt – de Nederlandse nummer 1 activiteit – wandelen (zie tabel 6.16.).

**Tabel 6.16. Ondernomen activiteiten tijdens verblijf (in %)**

	Nederlanders	Duitsers
Wandelen	69	42
Uit eten	59	75
Op terras zitten	55	63
Bezoek (oude) stad	52	59
Winkelen, funshoppen	46	71
Fietsen	42	50
Bezoek museum	26	28
Bezoek attractie (dierentuin, attractiepark)	22	41
Zwemmen	21	35
Bezoek monument / bezienswaardigheid	18	30
Uitgaan (café, discotheek, etc.)	16	35
Bezoek evenement	9	14
Sporten	5	13
Bezoek theater/bioscoop/schouwburg	4	8
Rondvaart	4	22
Watersport	2	21
Paardrijden	1	13
Anders	6	3

**Gemiddeld geeft een reisgezelschap € 650-700 uit aan het verblijf**

De Nederlandse verblijfsgasten hebben gemiddeld € 651,90 uitgegeven, voor het gehele reisgezelschap, inclusief de aanbetalingen die thuis al gedaan zijn. Bij de Duitse verblijfsgasten ligt dit iets hoger met een gemiddelde van € 689,40. In de derde en vijfde kolom van tabel 6.16. is het aandeel respondenten weergegeven dat aan de betreffende activiteiten geld heeft uitgegeven. De gemiddelde uitgaven hebben echter wel betrekking op alle respondenten.

**Tabel 6.17. Uitgaven voor het hele reisgezelschap**

	Nederlanders		Duitsers	
	Gemiddelde uitgaven in €	% dat iets heeft uitgegeven	Gemiddelde uitgaven in €	% dat iets heeft uitgegeven
Accommodatie (incl. ontbijt)	354,70	86	287,60	95
Horecagelegenheden	109,50	82	117,80	94
Winkels / markt	83,30	63	125,20	92
Brandstof getankt	41,10	58	81,40	84
Entreegelden	25,80	38	30,40	67
Openbaar vervoer / taxi	6,40	14	8,50	28
Parkeergeld	5,00	36	11,20	56
Huur auto, fiets, ander vervoermiddel	4,90	8	7,20	18
Andere uitgaven	21,20	9	20,10	21
Totaal	651,90		689,40	

## 6.5. Waardering

**Verblijfsgasten zeer tevreden over laatste verblijf in de regio**

Als de verblijfsgasten hun tevredenheid in het algemeen over hun laatste vakantie in de KAN-regio moeten geven, komen de Nederlanders gemiddeld uit op 7,9 en de Duitsers op een 8,1. Meer dan 70% geeft een 8 of hoger (zie de onderste regel in tabel 6.18. op de volgende pagina). Geconcludeerd kan worden dat de verblijfsgasten over het algemeen zeer tevreden zijn over hun laatste verblijf in de regio Arnhem-Nijmegen.

### Meest tevreden over natuur en landschappelijke omgeving

Een rapportcijfer is ook gegeven voor een reeks aspecten. Waar het gebied het meest om geprezen wordt, is de natuur en de landschappelijke omgeving, met een gemiddelde van maar liefst een 8,4 bij de Nederlandse en een 8,2 bij de Duitse gasten. Het enige aspect waarbij een rapportcijfer onder de 7,5 wordt gegeven door zowel Nederlanders als Duitsers is het prijs-kwaliteitsniveau. Desalniettemin scoort de regio ook hierop voldoende (7+). Het enige aspect dat minder dan voldoende wordt beoordeeld, is de toegankelijkheid van de binnenstad voor bussen en auto's. Hiervoor geven de Nederlandse bezoekers de regio een 6,6.

**Tabel 6.18. Tevredenheid over laatste vakantie in de KAN-regio (rapportcijfer)**

	Nederlanders	Duitsers
Natuur en landschappelijke omgeving	8,4	8,2
Verblijfsaccommodatie	7,9	8,1
Service / gastvrijheid	7,8	8,2
Sfeer of ambiance van de stad	7,8	8,2
Toeristische bezienswaardigheden	7,8	7,8
Historie	7,8	7,5
Restaurants	7,7	7,9
Bereikbaarheid	7,6	8,2
Bewegwijzering	7,5	7,7
Informatievoorziening	7,5	8,0
Culturele activiteiten	7,5	7,6
Musea/tentoonstellingen	7,5	7,4
Prijs-kwaliteitsniveau	7,2	7,3
Veiligheid	7,2	7,8
Openbaar vervoer	7,1	7,5
Toegankelijkheid binnenstad (bussen en auto's)	6,6	7,5
Gemiddeld over alle aspecten	7,6	7,8
Tevredenheid in het algemeen	7,9	8,1

Deze tevredenheid sluit ook aan op de open antwoorden over de meest positieve punten en meest negatieve punten van het laatste verblijf en de verbeteringsuggesties. Voor een overzicht van alle open antwoorden wordt verwezen naar het bijlagenrapport.

De natuur(schoon) wordt het vaakst genoemd als meest positieve punt van het verblijf. Dit aspect wordt ook het vaakst genoemd als aspect waarop de regio Arnhem-Nijmegen zich in positieve zin onderscheidt van andere regio's in Nederland.

De hoge tevredenheid komt ook tot uiting in een aanzienlijk deel van de bezoekers die aangeeft dat ze geen negatief punt van de vakantie kunnen noemen en ook geen verbeteringsuggesties. Punten die hier wel bij zijn genoemd zijn de parkeergelegenheid (aanbod en prijs) en de bereikbaarheid, met name van de steden.

## 7. PROFIEL DAGTOERIST

### 7.1. Inleiding

Dit hoofdstuk behandelt het profiel van de dagtoeristen. Eerst is ingegaan op de kenmerken van de bezoekers (7.2.). Daarna is gekeken naar het keuzeproces (7.3.). Vervolgens komt het bezoekgedrag aan de orde (7.4.). Tot slot is gekeken naar de waardering van de laatste dagtocht in de regio (7.5.).

### 7.2. Kenmerken dagtoeristen

In bijlage 1 is het profiel van de Nederlandse dagtoeristen in de regio Arnhem-Nijmegen afgezet tegen het profiel van de Nederlandse bevolking. Hieruit kan worden afgeleid dat de dagtoeristen in de regio Arnhem-Nijmegen:

- Relatief hoog opgeleid zijn (36,2% is hoog opgeleid tegen 28,0% van de Nederlandse bevolking en 21,6% van de nooit-bezoekers);
- Relatief vaak uit Gelderland (22,8%) en de buurprovincies Noord-Brabant (17,3%) en Overijssel (8,8%) afkomstig zijn (tegen 12,1% respectievelijk 14,8% en 6,8% van de Nederlandse bevolking). Ook uit Zuid-Holland (14,7%) en Noord-Holland (13,0%) komen veel dagbezoekers.

### 7.3. Keuzeproces

#### **Internet belangrijke informatiebron voorafgaand aan dagtocht**

Gemiddeld heeft men via 2,3 bronnen voorafgaand aan de laatste dagtocht wel eens iets gelezen/gehoord/gezien over de regio. Internet is – net als bij de (korte) vakanties – veruit de meest geraadpleegde informatiebron. Dit heeft natuurlijk ook te maken met het feit dat dit onderzoek via internet is uitgevoerd. Familie, vrienden en kennissen komen, zowel voor Nederlanders als Duitsers, op de tweede plaats.

**Tabel 7.1. Gebruikte informatiebronnen vóór vertrek**

	Nederlanders	Duitsers
Internet	49	67
Familie, vrienden of kennissen	34	48
Eigen (positieve) ervaring	33	19
Brochures/folders	19	20
ANWB	16	1
TV	11	15
Advertentie of artikel in week/maandblad	10	5
Via werk	8	7
Advertentie of artikel in dagblad	8	1
Reisgidsen	7	19
VVV kantoren / toerist. infopunten in regio	4	1
VVV elders in Nederland	4	1
Radio	4	10
Info van accommodatieverschaffer in regio	4	2
(Vakantie)beurs	2	3
Reisbureau of touroperator	1	5
Gelders-Overijssels Bureau voor Toerisme	1	1
Reg. Bureau voor Toerisme Regio KAN	1	3
Ned. Bureau voor Toerisme & Congressen	0	4
Anders	4	3
Geen (+ weet niet)	16	0

### Geraadpleegde sites

Er zijn 10 sites voorgelegd, waar men informatie over de regio zou kunnen verzamelen. Voor Nederlanders is de site 'lekker weg' de belangrijkste bron. Voor de Duitse verblijfstoeristen steekt de site 'holland.com' er duidelijk bovenuit. Over het algemeen geldt dat alle voorgelegde sites minder voor een dagtocht zijn geraadpleegd dan voor een (korte) vakantie.

**Tabel 7.2. Geraadpleegde sites (in %)**

	Nederlanders	Duitsers
www.lekkerweg.nl	21	3
www.regioarnhemnijmegen.nl	9	5
www.veluwezoom.nl	7	1
www.landvanmaasenwaal.nl	3	4
www.arnhemavontuur.nl	3	3
www.holland.com	3	43
www.degeldersepoort.nl	2	4
www.dijkvaneenlandschap.nl	1	3
www.deliemerslieverlandelijk.nl	1	3
www.dekeizerterijk.nl	1	1

### (Positieve) ervaring meeste invloed op besluit

De bronnen die de meeste invloed hebben gehad op het besluit de regio Arnhem-Nijmegen te bezoeken voor een dagtocht zijn de eigen (positieve) ervaringen, internet en de familie- en vriendenkring. Nederlanders gaan met name af op de eigen ervaring, Duitsers vaak op informatie van familie/bekenden.

**Tabel 7.3. Gebruikte infobronnen met de meeste invloed (in %)**

	Nederlanders	Duitsers
Eigen (positieve) ervaring	26	12
Familie, vrienden of kennissen	19	38
Internet	19	33
Brochures/folders	4	1
Via het werk	3	3
ANWB	3	0
Advertentie of artikel in dagblad	3	0
Advertentie of artikel in week/maandblad	2	0
Reisgidsen	1	3
TV	1	5
Radio	1	1
NBTC	0	1
Anders (< 1% genoemd)	2	3
Geen (+ weet niet)	16	0
Totaal	100	100

### Gebruikte informatiebronnen tijdens dagtocht

Ruim één op de drie dagbezoekers heeft geen informatiebronnen gebruikt tijdens de dagtocht zelf (althans, heeft ze niet genoemd). Gemiddeld hebben de Nederlandse dagbezoekers bijna 2 bronnen gebruikt en de Duitse bezoekers ongeveer 2 bronnen. Het meest geraadpleegd worden relaties en internet (zie tabel 7.4. op de volgende pagina). De Duitse dagbezoekers hebben ook (relatief) vaak gebruik gemaakt van kaarten/gidsen/plattegronden, brochures en (reis)gidsen.

**Tabel 7.4. Gebruikte infobronnen tijdens dagtocht zelf (in %)**

	Nederlanders	Duitsers
Familie, vrienden, kennissen, collega's	23	25
Internet (websites)	21	25
VVV	13	6
Kaarten / gidsen / plattegronden	11	35
Folders	11	2
Eigen ervaring / kennis	10	4
Krant (ook lokaal)	10	6
ANWB/ADAC	6	2
Posters / informatieborden / wegwijzers	6	9
Brochures	4	21
Mensen in de buurt, persoonlijk contact	3	9
TV (ook lokaal)	3	0
Radio	2	9
(Mobiele) telefoon	2	1
Boeken	1	0
Tijdschriften	1	1
Advertenties	1	1
Camping, bungalowpark (receptie)	0	0
Hotel(receptie)	0	1
Reisgids	0	23
Anders	13	6
Geen	35	17
Totaal	176	203

**Informatieaanbod als voldoende beoordeeld**

De meeste Nederlandse en Duitse dagbezoekers zijn van mening dat er voldoende informatie beschikbaar is over de KAN-regio op de plaats van herkomst (dus thuis of op de zaak). Slechts 2% van de Nederlandse en 7% van de Duitse dagbezoekers is van mening dat er onvoldoende informatie is over de KAN-regio op de plaats van herkomst (dus thuis of op de zaak). De percentages voldoende liggen met ruim 60% hoger dan bij de beoordeling van de informatie voor het laatste verblijf.

**Tabel 7.5. Voldoende informatie beschikbaar over de KAN-regio (in %)**

	Nederlanders	Duitsers
Voldoende	61	61
Niet voldoende niet onvoldoende	5	12
Onvoldoende	2	7
Geen mening	8	6
Geen gebruik van gemaakt	24	14
Totaal	100	100

## 7.4. Bezoekgedrag

**Meerderheid al eerder dagbezoek aan regio gebracht**

Ruim 80% van de Nederlanders en bijna 60% van de Duitsers was al eens eerder in de regio Arnhem-Nijmegen geweest voor een dagtocht. Ofwel de meerderheid van de bezoekers zijn 'herhalingsbezoekers'. Voor 18% van de Nederlandse en 41% van de Duitse dagbezoekers was de dagtocht in 2004 de eerste in deze regio.

### Aantal bezoeken

Gemiddeld hebben de Nederlandse dagbezoekers bijna 15 dagtochten in de regio Arnhem-Nijmegen gemaakt in 2004. Voor de Duitsers is dit gemiddeld 7 dagtochten per bezoeker. Gemiddeld heeft men ruim 4 verschillende soorten dagtochten gemaakt.

In tabel 7.6. is dit uitgesplitst naar het type dagtochten. De derde en vijfde kolom geven het aandeel respondenten weer dat in 2004 zo'n dagtocht heeft gemaakt. De gemiddelde aantallen in de tweede en vierde kolom hebben echter wel betrekking op alle respondenten.

**Tabel 7.6. Type gemaakte dagtochten in 2004 (in % en gem. aantal keren)**

	Nederlanders		Duitsers	
	Gemiddeld aantal keren	% dat zo'n dagtocht gemaakt heeft	Gemiddeld aantal keren	% dat zo'n dagtocht gemaakt heeft
Winkelen/funshoppen	3,4	65	1,8	83
Bezoek natuurgebied	2,4	65	0,6	35
Wandelen, fietsen, paardrijden, skeeleren	2,4	47	0,4	20
Bezoek (oude) binnenstad	2,1	67	1,0	62
Bezoek attractie (dierentuin, pretpark)	0,9	55	0,9	62
Bezoek toeristisch evenement	0,8	38	0,3	17
Bezoek museum	0,6	34	0,2	17
Bezoek monument / bezienswaardigheid	0,5	30	0,5	32
Beroepsmatige cursus of training	0,3	12	0,1	11
Watersport (zeilen, surfen, varen, roeien)	0,2	5	0,2	12
Rondvaart	0,1	6	0,3	21
Studiereis	0,1	3	0,1	9
Congres	0,1	6	0,1	7
Seminar	0,1	5	0,1	6
Zakelijke beurs of tentoonstelling	0,1	5	0,1	9
Incentive-uitje	0,1	6	0,1	9
Golf	**	2	0,1	5
Anders <sup>25</sup>	0,4	10	0,1	8
Totaal	14,6	461	7,0	425

\*\* < 0,05

Winkelen is één van de meest geliefde type dagtochten in de regio. Het merendeel van de dagbezoekers heeft dit in 2004 minimaal één keer gedaan. Gemiddeld hebben de Nederlandse dagbezoekers 3,4 keer gewinkeld in het gebied en de Duitse dagbezoekers 1,8 keer.

Ook het bezoek aan (oude) binnensteden blijkt populair, net als het bezoek aan natuurgebieden en wandelen/fietsen. Deze laatste twee type dagtochten scoren wel beduidend hoger onder Nederlandse dagbezoekers van de regio.

### Laatste dagtocht betreft vaak bezoek attractie of winkelen

De laatst gemaakte dagtochten door de bezoekers in de regio sluiten redelijk goed aan op bovenstaande participatie- en frequentiegraden. Het bezoek aan een attractie (inclusief dierentuin) wordt door zowel Nederlanders als Duitsers het meest genoemd, op de voet gevolgd door funshoppen (zie tabel 7.7.).

<sup>25</sup> Een deel van de bezoekers heeft hierbij aangegeven een bezoek te hebben gebracht aan familie/vrienden/kennissen.

Het bezoek aan (oude) binnensteden is voor circa 10% van de bezoekers de laatste dagtocht geweest. Ook wandelen en fietsen wordt veel genoemd (3<sup>e</sup> plaats bij de Nederlanders en 4<sup>e</sup> plaats bij de Duitsers).

**Tabel 7.7. Laatste dagtochten in 2004 (in %)**

	Nederlanders	Duitsers
Bezoek attractie (dierentuin, pretpark)	24	35
Winkelen/funshoppen	21	35
Wandelen, fietsen, paardrijden, skeeleren	13	4
Bezoek (oude) binnenstad	10	11
Bezoek natuurgebied	9	3
Bezoek museum	8	3
Bezoek monument / bezienswaardigheid	1	0
Bezoek toeristisch evenement	3	1
Beroepsmatige cursus of training	1	1
Congres	1	1
Seminar	1	1
Incentive-uitje	1	1
Golf	1	0
Watersport (zeilen, surfen, varen, roeien)	*	0
Rondvaart	*	0
Studiereis	*	1
Zakelijke beurs of tentoonstelling	*	0
Anders	6	4
Totaal	100	100

\* < 0,5%

#### **Vrijwel alle laatste dagtochten vanaf huisadres**

Het overgrote deel van de dagbezoekers heeft de laatste dagtocht vanuit huis ondernomen. Voor de Nederlanders ligt dit percentage op 93%. Duitsers hebben zelfs vaker de dagtocht vanaf thuis gemaakt (96%).

#### **Arnhem en Nijmegen meest bezocht tijdens laatste dagtocht**

Gemiddeld hebben de Nederlanders 1,7 plaatsen aangedaan tijdens de laatste dagtocht. Voor de Duitsers ligt dit gemiddelde op 1,5 plaatsen. In onderstaande tabel is aangegeven in welke plaats/gebied tijdens de laatste dagtocht de meeste tijd is doorgebracht (de hoofdbestemming). Hierbij zijn de verschillende bestemmingen gebundeld tot de eerder genoemde deelregio's. Wel is het Nationale Park de Hoge Veluwe apart van Arnhem benoemd en is het Nationaal Park Veluwezoom afzonderlijk opgenomen.

**Tabel 7.8. Meest bezochte gebieden/plaatsen (in %)**

	Nederland	Duitsland
Arnhem	42	48
Nijmegen	18	27
Nationaal Park de Hoge Veluwe	12	1
Rijk van Nijmegen	8	1
Veluwezoom	6	1
Nationaal Park Veluwezoom	4	3
Liemers	3	7
Betuwe	1	0
Gelderse Poort	1	1
Land van Maas en Waal	1	0
Anders <sup>26</sup>	4	10
Weet niet	2	1

<sup>26</sup> Hierbij zijn met name attracties/doelbestemmingen zelf (m.n. Burgers Zoo) en plaatsen aan de rand van het gebied genoemd.

Uit deze tabel kan worden afgelezen dat de stad Arnhem de grootste publiekstrekker voor dagtoeristen is. Ook Nijmegen blijkt zeer populair. Voor de Nederlander geldt dit ook (in iets mindere mate) voor de Hoge Veluwe en het Rijk van Nijmegen. De Duitse dagbezoekers hebben de laatste dagtocht relatief vaak doorgebracht in de steden en de Liemers.

#### Dagtocht duurt gemiddeld 7 à 8 uur

De Nederlandse dagbezoekers maakten gemiddeld een dagtocht van 6,9 uur naar de regio. Bij de helft van deze bezoekers duurde de dagtocht 6-9 uur. De Duitse bezoekers maakten dagtochten die gemiddeld een uurtje langer zijn (7,9 uur). Ongeveer de helft van de Duitsers maakte een dagtocht van meer dan 8 uur.

**Tabel 7.9. Lengte laatste dagtocht in uren (in %)**

	Nederlanders	Duitsers
2-3 uur	11	9
4-5 uur	22	19
6-7 uur	25	23
8-9 uur	25	20
10 uur of langer	17	30
Totaal	100	100
Gemiddeld lengte in uren	6,9	7,9

#### Gezelschap: stellen en gezinnen

De meeste dagtochten in de regio ondernam men met de eigen partner. Ook het gezin is een veelvoorkomend gezelschap, m.n. bij de Duitsers (36% tegen 19% van de Nederlanders).

**Tabel 7.10. Het reisgezelschap: type metgezel (in %)**

	Nederlanders	Duitsers
Met partner	38	46
Gezin	19	36
Met vrienden / kennissen	18	10
Met overige familieleden	12	4
Alleen	6	1
Met collega's / zakenrelaties	4	4
Anders	3	0
Totaal	100	100

#### Gemiddelde leeftijd Nederlandse dagbezoeker 39 jaar, Duitsers 29 jaar

Zo'n 6% van de Nederlandse dagbezoekers en 1% van de Duitse dagbezoekers heeft de dagtocht alléén ondernomen. Circa 80-90% van de bezoekers verkeerde in een gezelschap van 2-5 personen (de respondent zelf inbegrepen). De gemiddelde groepsgrootte bedraagt 3,4 personen. In totaal 'vertegenwoordigen' de 1.253 Nederlandse respondenten 4.205 bezoekers en de 81 Duitse respondenten 276 bezoekers. Daaronder zitten 688 (=15%) kinderen van 0 t/m 15 jaar (zie tabel 7.12.). De gemiddelde leeftijd van alle Nederlandse dagtoeristen in de regio Arnhem-Nijmegen is ongeveer 39 jaar. De Duitse dagbezoekers zijn gemiddeld 10 jaar jonger (29 jaar).

De ondervraagde dagbezoekers (respondenten) waren gemiddeld 45,4 jaar (Nederlanders) respectievelijk 30,8 jaar oud. In het vorige onderzoek bedroeg de gemiddelde leeftijd van de Nederlandse bezoekers (vakantiegangers én dagbezoekers) 44 jaar en van de buitenlandse dagbezoekers 44 jaar.

**Tabel 7.11a. Het Nederlandse gezelschap naar aantallen en gemiddelde leeftijd**

Samenstelling naar omvang	Totaal		Gemiddeld aantal pers.	Aantal personen	Gemiddelde leeftijd
	Abs.	%			
Alleen	72	6	1,0	72	43
Met 2 – 5 personen *	1.027	82	2,8	2.858	39
Met 6 of meer personen *	154	12	8,3	1.275	37
Totaal	1.253	100	3,4	4.205	39

\* Inclusief respondent zelf

**Tabel 7.11b. Het Duitse gezelschap naar aantallen en gemiddelde leeftijd**

Samenstelling naar omvang	Totaal		Gemiddeld aantal pers.	Aantal personen	Gemiddelde leeftijd
	Abs.	%			
Alleen	1	1	1,0	1	40
Met 2 – 5 personen *	72	89	2,9	209	29
Met 6 of meer personen *	8	10	8,3	66	30
Totaal	81	100	3,4	276	29

\* Inclusief respondent zelf

**Tabel 7.12. Leeftijdsverdeling (in %) gezelschappen**

	Nederlanders	Duitsers
0 – 6 jaar	6	6
7 – 15 jaar	8	9
16 – 24 jaar	12	29
25 – 34 jaar	16	23
35 – 44 jaar	16	15
45 – 54 jaar	17	14
55 – 64 jaar	14	4
65 – 74 jaar	9	0
75+ jaar	2	0
Totaal	100	100

Basis = gezelschappen van 1-5 personen (incl. 'alleen')

**Auto meest gebruikte vervoermiddel**

De auto is het meest gebruikte vervoermiddel om naar het KAN-gebied te gaan, zowel voor Nederlanders als Duitsers. Alleen onder de Nederlandse jongeren (onder de 35 jaar) en ouderen (65-plussers) komt dat met 67% respectievelijk 66% minder vaak voor. Die komen relatief vaker met de trein.

Voor verplaatsingen binnen de regio Arnhem-Nijmegen is de auto evenzo het meest gebruikt. Maar daar spelen ook de fiets en de eigen benen een substantiële rol.

**Tabel 7.13. Belangrijkste vervoermiddel (in %)**

	Nederlanders		Duitsers	
	Reis naar KAN-gebied	Verplaatsingen binnen regio	Reis naar KAN-gebied	Verplaatsingen binnen regio
Auto / motor	75	59	95	84
Trein	14	4	1	1
Fiets	6	11	0	4
Streek- of stadsbus	2	6	1	0
Touringcar	1	1	1	4
Brommer / scooter	0	0	0	0
Vliegtuig	0	0	1	0
Lopend	0	19	0	7
Taxi	0	0	0	0
Boot	0	0	0	0
Anders	2	0	0	0
Totaal	100	100	100	100

### Gemiddelde uitgave per reisgezelschap

De Nederlandse dagbezoekers hebben gemiddeld € 128,40 uitgegeven, voor het gehele reisgezelschap (en bijna € 40,-- per persoon<sup>27</sup>). Bij de Duitse bezoekers ligt dit beduidend hoger met een gemiddelde van € 199,60. In de derde en vijfde kolom van tabel 7.14. is het aandeel respondenten weergegeven dat aan de betreffende post geld heeft uitgegeven. De gemiddelde uitgaven hebben echter wel betrekking op alle respondenten.

**Tabel 7.14. Uitgaven voor het hele gezelschap**

	Nederlanders		Duitsers	
	Gemiddelde uitgaven in €	% dat iets heeft uitgegeven	Gemiddelde uitgaven in €	% dat iets heeft uitgegeven
Horecagelegenheden	43,70	83	47,80	94
Winkels / markt	40,60	46	82,40	82
Entreegelden	20,00	45	23,00	61
Brandstof getankt	14,40	34	37,20	65
Parkeergeld	3,30	40	5,70	72
Openbaar vervoer / taxi	2,30	10	0,40	4
Huur auto, fiets, ander vervoermiddel	0,70	2	0,50	3
Andere uitgaven	3,40	3	2,60	4
Totaal	128,40		199,60	

### 7.5. Waardering

#### Dagbezoekers zeer tevreden over laatste dagtocht in de regio

Als de dagbezoeker hun tevredenheid in het algemeen over hun laatste dagtocht in de KAN-regio moeten geven, komen de Nederlanders gemiddeld uit op een 7,9 en de Duitsers op een 8,0 (zie de onderste regel in tabel 7.15.). Meer dan 70% geeft een 8 of hoger. Geconcludeerd kan worden dat de bezoekers over het algemeen zeer tevreden zijn over hun laatste dagtocht in de regio Arnhem-Nijmegen.

**Tabel 7.15. Tevredenheid over laatste dagtocht in de KAN-regio (rapportcijfer)**

	Nederlanders	Duitsers
Natuur en landschappelijke omgeving	8,3	8,0
Sfeer of ambiance van de stad	7,7	8,0
Toeristische bezienswaardigheden	7,7	7,7
Musea/tentoonstellingen	7,6	7,5
Restaurants	7,5	7,8
Historie	7,7	7,5
Bereikbaarheid	7,5	8,1
Service / gastvrijheid	7,4	8,1
Bewegwijzering	7,4	7,6
Culturele activiteiten	7,4	7,4
Informatievoorziening	7,3	7,9
Veiligheid	7,2	7,7
Openbaar vervoer	7,0	7,6
Prijs-kwaliteitsniveau	6,8	7,1
Toegankelijkheid binnenstad (bussen en auto's)	6,4	7,2
Gemiddeld over alle aspecten	7,4	7,7
Tevredenheid in het algemeen	7,9	8,0

<sup>27</sup> In het vorige onderzoek bedroegen de gemiddelde bestedingen van de dagtoeristen ongeveer f 44,00 ofwel circa € 20,--.

### **Meest tevreden over natuur en landschappelijke omgeving**

Een rapportcijfer is ook gegeven voor een reeks aspecten. Waar het gebied het meest om geprezen wordt, is de natuur en de landschappelijke omgeving, met een gemiddelde van maar liefst een 8,3 bij de Nederlandse en een 8,0 bij de Duitse bezoekers. De Duitse bezoekers zijn net als de Nederlanders ook erg te spreken over de sfeer en ambiance van de stad. Daarnaast zijn de Duitsers relatief zeer tevreden over de bereikbaarheid van de regio en de service/gastvrijheid.

De enige aspecten waarbij een rapportcijfer onder de 7,0 wordt gegeven door de Nederlanders zijn het prijs-kwaliteitsniveau en de toegankelijkheid van de binnenstad voor bussen en auto's.

Deze tevredenheidsscores sluiten goed aan op de open antwoorden over de meest positieve punten en meest negatieve punten van de laatste dagtocht in de regio en de verbeteringsuggesties. Voor een overzicht van alle open antwoorden wordt verwezen naar het bijlagenrapport.

De natuur(schoon) en de sfeer/gezelligheid (m.n. van de steden) worden het vaakst genoemd als meest positieve punt van de dagtocht. Ook de voorzieningen zelf (attracties, musea, winkelaanbod, etc) worden geroemd. Daarnaast worden de nabijheid en het weer genoemd als positieve aspecten.

De omgeving/natuur wordt ook zeer vaak genoemd als aspect waarop de regio Arnhem-Nijmegen zich in positieve zin onderscheidt van andere regio's in Nederland. Daarnaast wordt regelmatig de combinatie van natuur met cultuur/historie en vermaak (attracties, evenementen, winkelen) genoemd.

De hoge tevredenheid komt ook tot uiting in een aanzienlijk deel van de bezoekers die aangeeft dat ze geen negatief punt van de dagtocht kunnen noemen en ook geen verbeteringsuggesties. Punten die hier wel bij zijn genoemd als negatief zijn de parkeergelegenheid (aanbod en prijs), de afstand, de prijs, de drukte in de steden en het weer. Tevens is verschillende keren aangestipt dat de situatie in Arnhem rommelig is vanwege de werkzaamheden rondom het station.

Als verbeterpunten wordt met name de parkeersituatie (capaciteit en prijs) genoemd alsmede de bereikbaarheid (met name van de steden) en de bewegwijzering.

## 8. PROFIEL NIET-BEZOEKERS

### 8.1. Inleiding

Dit hoofdstuk behandelt het profiel van de niet-bezoekers van de regio Arnhem-Nijmegen. Hierbij is eerst ingegaan op de kenmerken van de niet-bezoekers (8.2.). Daarna is gekeken naar de reden voor het niet-bezoek (8.3.). Vervolgens is de intentie voor toekomstig bezoek geanalyseerd (8.4.) Tot slot komen de concurrerende bestemmingen aan de orde (8.5.).

### 8.2. Kenmerken dagtoeristen

In bijlage 1 is het profiel van de nooit-bezoekers van de regio Arnhem-Nijmegen afgezet tegen het profiel van de Nederlandse bevolking en de bezoekers. Hieruit kan worden afgeleid dat de niet-bezoekers:

- Naar verhouding uit een grote groep vrouwen bestaat (56,1%);
- Relatief jonger zijn (41,2% is jonger dan 34 jaar tegen 29,4% van de Nederlandse bevolking en ruim 30% van de bezoekers van de regio);
- Minder hoog opgeleid zijn ('slechts' 21,6% is hoog opgeleid tegen 28,0% van de Nederlandse bevolking en circa 35% van de bezoekers);
- Relatief weinig uit het oosten van Nederland komen (12,9% tegen 19,5% van de Nederlandse bevolking).

### 8.3. Reden niet-bezoek

#### **Reden geen vakantie**

De genoemde redenen om nog nooit in de regio Arnhem-Nijmegen een verblijf te hebben doorgebracht is zeer divers. Hierbij worden zelden negatieve aspecten van de regio zelf genoemd. Meestal heeft men andere voorkeuren (met name het buitenland, de kust of andere gebieden/steden in Nederland). Een grote groep geeft ook aan geen specifieke reden te hebben en nog nooit er aan gedacht te hebben in de regio op vakantie te gaan. Een deel (circa 15%) geeft ook aan de regio niet aantrekkelijk te vinden. Meestal specificceert men dit niet. Degene die dat wel deden zeiden met name dat er te weinig te beleven is in de regio.

#### **Reden geen dagtocht**

Net als voor de vakanties zijn de genoemde redenen om nog nooit voor een dagtocht naar de regio Arnhem-Nijmegen te zijn gegaan zeer divers. Verreweg het meest wordt de verre afstand genoemd. Daarnaast noemen verschillende niet-bezoekers dat ze de regio niet interessant/aantrekkelijk genoeg vinden. Tevens is een groep onvoldoende bekend met de regio en de mogelijkheden aldaar en hebben ze de regio nooit overwogen als bestemming voor een dagtocht.

### 8.4. Intentie toekomstig bezoek

Een klein deel van de niet-bezoekers (7%) is van plan om de regio Arnhem-Nijmegen in de toekomst te bezoeken voor een vakantie of kort verblijf of een dagtocht. Van degene die aangeven de regio in de toekomst voor een (korte) vakantie te willen bezoeken, heeft 8% dat bezoek reeds geboekt.

**Tabel 8.1. Intentie toekomstig bezoek (in %)**

	Vakantie/kort verblijf	Dagtocht
Ja	7	7
Misschien	65	70
Nee	28	23
Totaal	100	100

In het bijlagenrapport zijn de motieven te vinden die men noemt op de regio in de toekomst te willen bezoeken. Deze motieven bewegen zich met name rondom natuur, historie, sfeer, attracties en familie (aldaar).

#### 8.5. Concurrerende bestemmingen

Zoals eerder aangegeven zijn de niet-bezoekers alleen geselecteerd als zij in 2004 wel elders in Nederland een (korte) vakantie of dagtocht hebben gehouden. Uit navraag naar deze concurrerende bestemmingen kan geconcludeerd worden dat deze breed over Nederland uitwaaiëren (zie tabel 8.2.).

Voor een (korte) vakantie zijn de provincies Limburg en Zeeland het meest genoemd. Voor een dagtocht scoren ook de provincies Zuid-Holland en Noord-Holland hoog. Dit hangt samen met een groter bevolkingspotentieel aldaar. Over het algemeen is er een duidelijk verband tussen de bezochte provincies voor een dagtocht en de herkomst van de niet-bezoekers.

**Tabel 8.2. Bestemmingen in 2004 bezocht (in %)**

	Vakantie of kort verblijf	Dagtocht
Limburg	26	21
Zeeland	23	20
Noord-Brabant	18	24
Noord-Holland	13	22
Friesland (o.a. Sneek, Friese Meren)	13	11
Drenthe	13	9
Waddeneilanden	13	6
Veluwe	12	11
Zuid-Holland	11	23
Overijssel	10	8
Utrecht	8	13
Groningen	7	9
Achterhoek	7	6
Flevoland	5	8
Elders in Gelderland	3	5
Rivierengebied in Gelderland	2	3
Anders	13	18
Totaal	197	217

## 9. ECONOMISCHE BETEKENIS TOERISME EN RECREATIE

### 9.1. Inleiding

In dit hoofdstuk is de economische betekenis van toerisme en recreatie in de regio Arnhem-Nijmegen geraamd, uitgedrukt in bestedingen en werkgelegenheid. Hierbij is eerst ingegaan op de totale economische betekenis van toerisme en recreatie in de regio (9.2.). Vervolgens is nader geanalyseerd hoe deze bestedingen en werkgelegenheid zijn opgebouwd (9.3.). Daarna is weergegeven wat de economische betekenis per deelregio bedraagt (9.3.).

### 9.2. Economische betekenis

#### **Toeristisch-recreatieve bestedingen bedragen circa € 1,25 miljard**

De totale omvang van de bestedingen die voortvloeien uit toerisme en recreatie in de regio Arnhem-Nijmegen wordt geraamd op € 1,2 à 1,3 miljard.

Dit gaat gepaard met een werkgelegenheid van circa 16.500 FTE (zie tabel 9.1.).

**Tabel 9.1. Economische betekenis toerisme regio Arnhem-Nijmegen (2004)**

Categorie	Bestedingen (€)	Werkgelegenheid (FTE)
Verblijfstoerisme	114,0 miljoen (9%)	1.616 (10%)
Dagtoerisme	1.117,8 miljoen (89%)	14.637 (89%)
Zakelijk toerisme <sup>28</sup>	22,3 miljoen (2%)	266 (2%)
Totaal	1.254,1 miljoen (100%)	16.519 (100%)

#### **Toerisme en recreatie schept werk voor 21.500-25.000 personen**

Doordat de werkgelegenheid in toerisme – naast fulltime banen – (groten)deels uit parttime werk en deels uit seizoenswerk bestaat correspondeert dit met 21.500-25.000 banen<sup>29</sup>.

#### **Bestedingen komen met name in detailhandel en horeca terecht**

In tabel 9.2. en figuur 9.1. (op de volgende pagina) is weergegeven hoe de toeristisch-recreatieve bestedingen in de regio zijn verdeeld over de verschillende sectoren.

**Tabel 9.2. Economische betekenis toerisme naar sector**

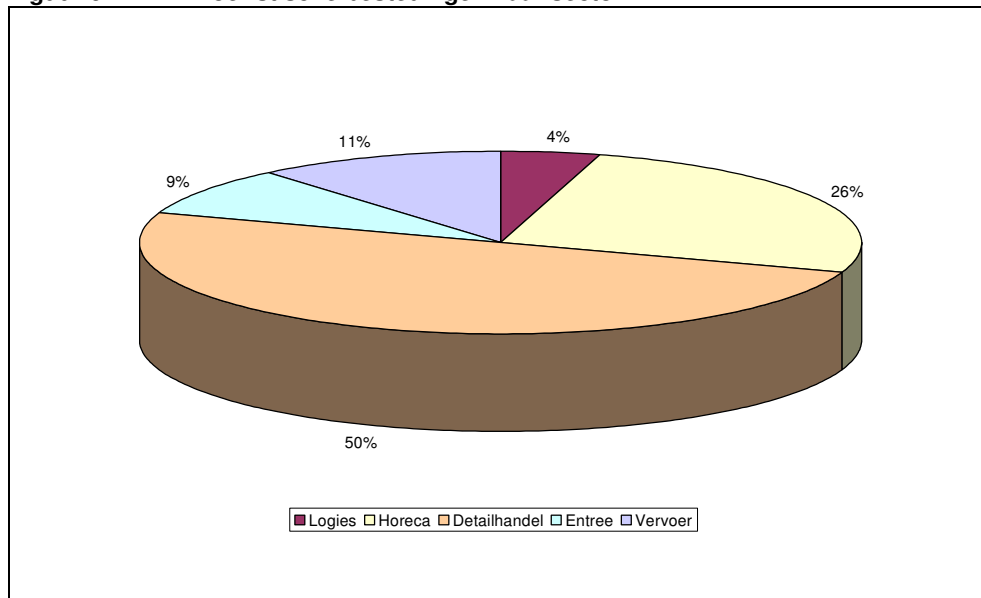
Sector	Bestedingen (€)	Aandeel (%)
Logies	54,7 miljoen	4%
Horeca	322,4 miljoen	26%
Detailhandel	629,9 miljoen	50%
Entree	109,4 miljoen	9%
Vervoer	137,7 miljoen	11%
Totaal	1.254,1 miljoen	100%

<sup>28</sup> Dit is exclusief de (semi-)zakelijke hotelovernachtingen. Indien deze worden meegenomen bij het zakelijk toerisme (in plaats van bij het verblijfstoerisme) bedragen de bestedingen € 66,2 miljoen, ofwel 5% van de totale toeristische bestedingen in de regio Arnhem-Nijmegen in 2004

<sup>29</sup> Dit wijkt iets af van het aantal banen in de sector toerisme en recreatie volgens de Provinciale Werkgelegenheidsenquête van de provincie Gelderland (18.500 banen). Oorzaak hiervoor is dat bovenstaande cijfers betrekking hebben op de werkgelegenheid die voortvloeit uit de toeristisch-recreatieve bestedingen in de regio, waar het bij de provinciale cijfers om de sectorale werkgelegenheid gaat. Hierin worden bijvoorbeeld de werkgelegenheid bij reisbureaus, ondernemingen op gebied van duurzame recreatiegoederen (bijvoorbeeld caravans) en toeristische bedrijven die buiten de regio actief zijn (bijvoorbeeld bemiddelaars voor bungalowvakanties in Frankrijk) wel meegenomen, maar winkels niet (terwijl een groot deel van de toeristische bestedingen in de detailhandel terecht komt).

Hieruit kan worden afgeleid dat met name veel bestedingen terecht komen in de detailhandel. Dit komt door het grote aandeel winkeldagtochten in combinatie met relatief hoge bestedingen per persoon per dag (zie ook paragraaf 9.3. en bijlage 2)

**Figuur 9.1. Toeristische bestedingen naar sector**



### 9.3. Economische betekenis naar categorie

#### **Dagtoerisme in de regio Arnhem-Nijmegen goed voor 90% bestedingen**

In deze paragraaf is nader bekeken hoe de economische betekenis van toerisme en recreatie in de regio Arnhem-Nijmegen is opgebouwd. Uit tabel 9.1. kan worden afgelezen dat circa 10% van de impact wordt gegenereerd door het verblijfstoerisme<sup>30</sup> en circa 2-3% door het zakelijk toerisme. Het dagtoerisme is goed voor bijna 90% van de toeristisch-recreatieve bestedingen in de regio en de daarmee gepaard gaande werkgelegenheid.

#### 9.3.1. *Verblijfstoerisme*

De verblijfstoeristische bestedingen in de regio Arnhem-Nijmegen in 2004 worden geraamd op ongeveer € 114 miljoen. De werkgelegenheid is ingeschat op ruim 1.600 FTE (fulltime equivalenten). Dit is ongeveer 10% van de totale werkgelegenheid die voortvloeit uit het toerisme in de regio.

#### **Hotelsector belangrijkste verblijfstoeristische sector**

In tabel 9.3. is aangegeven hoe deze bestedingen en werkgelegenheid zijn opgebouwd over de verschillende categorieën. Hieruit blijkt duidelijk dat met name de hotelsector – met ruim 60% van de overnachtingen – een grote bijdrage (72%) levert aan de economische betekenis van het verblijfstoerisme in de regio. Ook de campings leveren een aanzienlijke bijdrage (20%, inclusief het “vaste” kamperen).

<sup>30</sup> Inclusief (semi-)zakelijke hotelovernachtingen.

**Tabel 9.3. Economische betekenis verblijfstoerisme (2004)**

Categorie	Overnachtingen <sup>31</sup>	Bestedingen (€)	Werkgelegenheid (FTE)
Hotels	778.400 (61%)	81,9 miljoen (72%)	1.169 (72%)
Campings	237.125 (19%)	23,2 miljoen (20%)	320 (20%)
Bungalows	162.300 (13%)	5,1 miljoen (4%)	72 (4%)
Groepsaccommodaties	89.975 (7%)	1,7 miljoen (1%)	23 (1%)
Jachthavens	2.625 (0%)	2,2 miljoen (2%)	30 (2%)
<b>Totaal</b>	<b>1.270.450 (100%)</b>	<b>114,0 miljoen (100%)</b>	<b>1.616 (100%)</b>

### 9.3.2. Dagtoerisme

De bestedingen die gepaard gaan met het dagtoerisme in de regio Arnhem-Nijmegen kunnen geraamd worden op ruim € 1,1 miljard. De werkgelegenheid die hieruit voortvloeit bedraagt ongeveer 14.600 FTE (88% van de totale werkgelegenheid). In tabel 9.4. is weergegeven hoe dit ongeveer verdeeld is over de verschillende dagtoeristische categorieën.

**Tabel 9.4. Economische betekenis dagtoerisme (2004)**

Categorie	Dagtochten (aantal bezoeken)	Bestedingen (in € x 1 mln.)	Werkgelegenheid (FTE)
Attracties	1.869.750 (8%)	57,1 mln. (5%)	634 (4%)
Musea en bezienswaardigheden	1.413.750 (6%)	36,1 mln. (3%)	411 (3%)
Evenementen	1.950.250 (8%)	47,3 mln. (4%)	578 (4%)
Rondvaarten	45.250 (0%)	1,0 mln. (0%)	11 (0%)
Golf	275.000 (1%)	13,8 mln. (1%)	162 (1%)
Routegebonden buitenrecreatie	6.701.100 (29%)	179,3 mln. (16%)	2.078 (14%)
Recreatief winkelen	10.924.850 (47%)	782,8 mln. (70%)	10.761 (74%)
<b>Totaal</b>	<b>23.179.925 (100%)</b>	<b>1.117,8 mln. (100%)</b>	<b>14.637 (100%)</b>

### Recreatief winkelen economisch belangrijkste dagrecreatieve activiteit

Hieruit kan worden afgelezen dat het recreatief winkelen en de routegebonden buitenrecreatie de belangrijkste bijdrage leveren aan de economische betekenis van het dagtoerisme in de regio Arnhem-Nijmegen. Met name het recreatief winkelen levert een zeer grote bijdrage met bijna de helft van alle dagtochten. Door de relatief hoge bestedingen per persoon per dag bij dit type dagtochten, levert het recreatief winkelen zelfs circa 70% van de bestedingen en bijna driekwart van de werkgelegenheid die voortvloeit uit het dagtoerisme in de regio.

### 9.4. Economische betekenis naar regio

In tabel 9.5. is de economische impact van toerisme en recreatie voor de acht deelregio's weergegeven. Uit deze tabel en figuur 9.2. op de volgende pagina kan worden afgeleid dat Arnhem en Nijmegen verreweg de belangrijkste deelregio's zijn voor wat betreft de bijdrage aan de totale economische betekenis van toerisme en recreatie in de regio Arnhem-Nijmegen anno 2004.

#### Overlap van deelregio's zorgt dat som der delen kan afwijken van totaal

Aangezien verschillende gemeenten tot meerdere regio's kunnen behoren (zie ook hoofdstuk 2), kan de totale economische betekenis van de acht deelregio's in de tabellen en grafieken in deze paragraaf groter zijn dan de totale economische betekenis van toerisme en recreatie in de regio Arnhem-Nijmegen.

<sup>31</sup> Het betreft de overnachtingen exclusief overnachtingen op "vaste" standplaatsen op campings en vaste ligplaatsen in jachthavens.

**Tabel 9.5. Economische betekenis regio Arnhem-Nijmegen naar deelregio**

Deelregio	Bestedingen (in €)		Werkgelegenheid (in FTE)	
Arnhem	599,4 miljoen	(48%)	7.953	(48%)
Betuwe	24,6 miljoen	(2%)	319	(2%)
De Gelderse Poort	16,7 miljoen	(1%)	210	(1%)
Land van Maas en Waal	22,6 miljoen	(2%)	302	(2%)
Liemers	71,4 miljoen	(6%)	955	(6%)
Nijmegen	325,3 miljoen	(26%)	4.370	(26%)
Rijk van Nijmegen	109,5 miljoen	(9%)	1.383	(8%)
Veluwezoom	110,7 miljoen	(9%)	1.374	(8%)
Totaal regio Arnhem-Nijmegen	1.254,1 miljoen	(100%)	16.519	(100%)

Onderstaand volgt een korte toelichting op het profiel per regio:

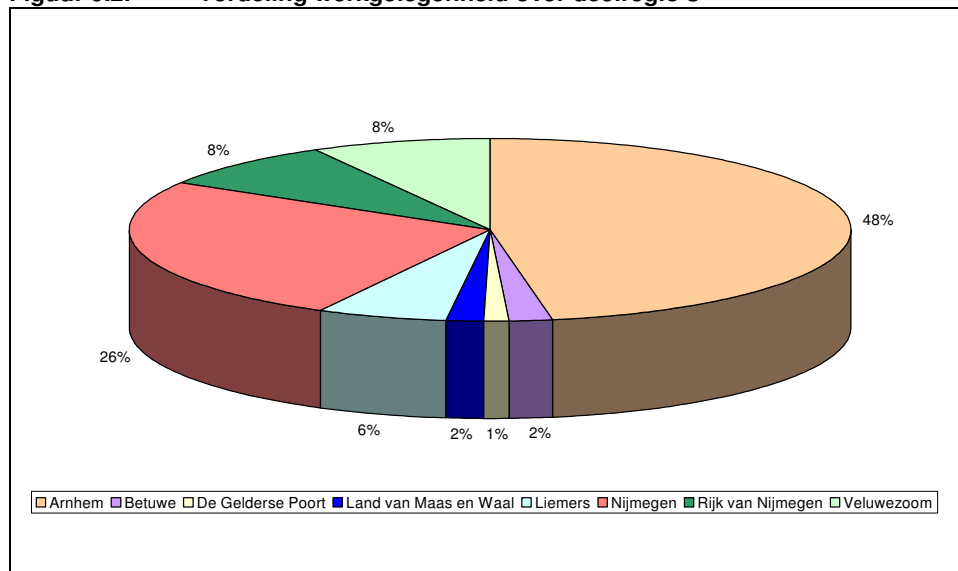
**Arnhem** is economisch gezien de belangrijkste deelregio met bijna de helft van de totale bestedingen en werkgelegenheid. Dit dankt de regio met name aan het dagtoerisme, waar de stad in de meeste categorieën de lijst aanvoert (namelijk op gebied van winkelen, bezoek aan attracties, musea en bezienswaardigheden) of een tweede plaats inneemt (o.a. bij evenementenbezoek en routegebonden buitenrecreatie).

Op gebied van verblijfstoerisme neemt Arnhem een derde plaats in (na de Veluwezoom en het Rijk van Nijmegen). Op hotelgebied bezet Arnhem de tweede plaats van de ranglijst (na de Veluwezoom).

**Nijmegen** is economisch gezien de nummer twee van de regio. Deze deelregio moet op gebied van het dagtoerisme Arnhem voor laten gaan. Op gebied van evenementen en rondvaarten voert de stad wel de ranglijsten aan. Op gebied van winkelen en attractiebezoek bezet de stad de tweede plaats.

Verblijfstoeristisch gezien is Nijmegen de vierde deelregio in het gebied (na de Veluwezoom, het Rijk van Nijmegen en Arnhem). Dit komt omdat Nijmegen op verblijfstoeristisch gebied (nog sterker dan Arnhem) afhankelijk is van de hotelmarkt.

**Figuur 9.2. Verdeling werkgelegenheid over deelregio's**



De **Veluwezoom** is met circa 9% van de toeristische bestedingen de nummer drie van de regio Arnhem-Nijmegen. Deze regio scoort met name sterk op het gebied van de routegebonden buitenrecreatie (1<sup>e</sup> plaats) alsmede in de hotelsector (1<sup>e</sup> plaats). Door deze sterke positie op hotelgebied, is de Veluwezoom de deelregio met de meeste verblijfstoeristische bestedingen. Op dagtoeristisch gebied bezet de regio de vierde plaats.

Het **Rijk van Nijmegen** is met circa 9% van de toeristische bestedingen de nummer vier van de regio Arnhem-Nijmegen. Dit dankt de regio aan de respectabele 2<sup>e</sup> en 3<sup>e</sup> plaats die het inneemt bij de verschillende verblijfs- en dagtoeristische categorieën. Op gebied van verblijfstoerisme scoort de regio overall een 2<sup>e</sup> plaats (achter de Veluwezoom) met name door een goede mix van verblijfstoeristisch aanbod (met zowel hotels, bungalows, campings als jachthavens). Op dagtoeristisch gebied is het Rijk van Nijmegen de 3<sup>e</sup> regio met een 1<sup>e</sup> plaats op gebied van golf, een 2<sup>e</sup> plaats op gebied van musea en bezienswaardigheden en een 3<sup>e</sup> plaats op gebied van de routegebonden buitenrecreatie.

De overige vier deelregio's, **de Liemers, de Betuwe, het Land van Maas en Waal en de Gelderse Poort**, zijn samen goed voor ruim 10% van de toeristische bestedingen in de regio Arnhem-Nijmegen. De Liemers is overall de 5<sup>e</sup> deelregio, maar bezet wel de koppositie op gebied van kamperen. De Betuwe is de 6<sup>e</sup> deelregio en voert de ranglijst aan op gebied van bungalowvakanties.

## Bijlage 1 Profiel Nederlandse bezoekers regio Arnhem-Nijmegen

In onderstaande tabel zijn de kenmerken van de bezoekers aan de regio Arnhem-Nijmegen afgezet tegen het profiel van de Nederlandse bevolking. Het betreft het profiel van alle Nederlanders uit de prescreening die de regio in 2004 hebben bezocht. Daarom is de steekproefomvang ook groter dan het aantal respondenten per kolom die aan het hoofdonderzoek hebben geparticipeerd.

**Tabel 1. Profiel doelgroepen**

	Alle Nederlanders	KAN-gebied Vakantiegangers	Dagbezoekers	Nooit-bezoekers *
<b>Geslacht</b>				
Man	49,3	51,0	51,8	43,9
Vrouw	50,7	49,0	48,2	56,1
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
<b>Leeftijd</b>				
18-24	10,8	9,6	10,2	14,8
25-34	18,6	20,8	20,9	26,4
35-44	20,1	21,1	19,1	22,3
45-54	19,4	19,2	18,4	16,2
55-64	14,3	14,6	14,0	9,7
65+	16,8	14,7	17,4	10,6
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
<b>Opleiding</b>				
Laag	31,8	26,1	25,4	33,8
Midden	40,2	41,1	38,4	44,6
Hoog	28,0	32,8	36,2	21,6
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
<b>Provincies</b>				
Groningen	3,5	3,1	2,0	5,0
Friesland	3,9	2,4	1,5	4,7
Drenthe	3,0	1,8	2,2	2,6
Overijssel	6,8	5,4	8,8	5,7
Flevoland	2,2	3,3	2,8	3,3
Gelderland	12,1	12,3	22,8	3,9
Utrecht	7,2	5,4	8,2	6,0
Noord-Holland	15,9	18,4	13,0	17,3
Zuid-Holland	21,2	26,7	14,7	25,3
Zeeland	2,3	4,2	1,6	4,1
Noord-Brabant	14,8	11,3	17,3	14,0
Limburg	7,0	5,7	5,1	7,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Aantal respondenten		1.311	2.068	1.425

\*) maar wel elders in Nederland geweest in 2004

Ten opzichte van de totale Nederlandse bevolking zijn de bezoekers aan het KAN-gebied wat hoger opgeleid. De vakantiegangers komen vaker uit het westen van Nederland (met name Zuid-Holland en Noord-Holland), de dagtochtjesmensen vaker uit het Oosten (met name uit Gelderland en in mindere mate uit Overijssel en ook uit Noord-Brabant). Nederlanders die nooit in het KAN-gebied zijn geweest, maar in 2004 zich elders in Nederland verpoosd hebben, zijn naar verhouding vaker vrouw, jonger en lager opgeleid.

## Bijlage 2 Bestedingsprofielen en parameters

In onderstaande tabel zijn de bestedingen (in €) per categorie weergegeven. Deze bestedingen zijn gebaseerd op een combinatie van deskresearch (tarievenonderzoek) en de analyse van de uitkomsten van het consumentenonderzoek en de telefonische enquêtes onder toeristische bedrijven.

Voor de categorie hotels is – in verband met de grote verschillen in bestedingen – een uitsplitsing gemaakt naar “hotels/pensions standaard” (overnachtingen in pensions, bed & breakfast accommodaties en hotels tot en met 2 sterren) en “hotels middenklasse en luxe” (overnachtingen in hotels met 3 tot en met 5 sterren). Voor het zakelijk toerisme zijn alleen de dagbestedingen meegenomen die samenhangen met het zakelijk bezoek (congres, symposium, etc). Deze bezoekers overnachten immers ook vaak in hotels in de regio, waardoor anders dubbeltellingen zouden optreden.

**Tabel 1. Bestedingsprofielen**

Categorieën	Bestedingen per overnachting/plaats/bezoek (in €)
<i>Verblijfstoerisme</i>	
1. Hotels/pensions/B&B standaard	65,80
2. Hotels middenklasse en luxe	109,70
3. Bungalows	31,20
4. Campings vaste plaatsen	3.615,00
5. Campings toeristische plaatsen	19,00
6. Groepsaccommodaties	18,50
7. Watersport passanten	37,60
8. Watersport vast	3.125,00
<i>Dagtoerisme</i>	
9. Attracties	30,75
10. Musea en bezienswaardigheden	25,55
11. Evenementen	24,25
12. Rondvaarten	22,70
13. Golf	50,30
14. Routegebonden buitenrecreatie	26,75
15. Recreatief winkelen	71,65
<i>Zakelijk toerisme</i>	
16. Bezoek zakelijke bijeenkomsten	33,50

In onderstaande tabel zijn de gehanteerde BTW/accijns- en inkooppercentages weergegeven. Deze zijn gebaseerd op deskresearch. Voor de sectoren, horeca, detailhandel en vervoer zijn samengestelde percentages gehanteerd omdat voor deze sectoren verschillende tarieven gelden.

**Tabel 2. BTW/accijns- en inkooppercentages**

Sector	BTW/Accijns%	Inkoop
Logies	6,0%	0%
Horeca	8,5%	30%
Detailhandel	13,8%	60%
Entree	6,0%	0%
Vervoer	70,0%	20%

In tabel 3 staan de arbeidscoëfficiënten per sector vermeld. Deze zijn gebaseerd op deskresearch.

**Tabel 3. Arbeidscoëfficiënten**

Economische sector	Arbeidscoëfficiënt
Recreatie (entree)	7,41
Horeca	12,13
Logies	12,13
Detailhandel	19,23
Vervoer	6,73
Overig	7,88
Indirecte werkgelegenheid	0,37